

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

TenneT TSO B.V.
t.a.v. de heer J. van Beek
Postbus 718
6800 AS Arnhem

ONTWERP BESLUIT

Datum

Betreft Nb-wet 1998, vergunning; project TOZ Borssele; Westerschelde & Saeftinghe, Voordelta, Vlake van de Raan (NL+B), SBZ3 (B)

Geachte heer van Beek,

Bij brief van 7 december 2015 verzoekt Arcadis Nederland B.V. mij namens u om aan TenneT TSO B.V. (hierna: TenneT) een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: Nb-wet 1998) te verlenen voor het project Transmissiesysteem op Zee Borssele (hierna: TOZ Borssele). De activiteit heeft gevolgen voor de Natura 2000-gebieden Westerschelde & Saeftinghe, Voordelta, Vlake van de Raan inclusief het Belgische deel hiervan en het Belgische Vogelrichtlijngebied SBZ3.

Conform artikel 41, lid 1, van de Nb-wet 1998 heeft u uw belang bij het verlenen van de vergunning gemotiveerd.

Procedure

Op 10 december 2015 ontving ik uw aanvraag. Bij brief van 15 december 2015 (kenmerk: 15180912) heb ik de ontvangst van uw aanvraag bevestigd.

Eveneens bij brief van 15 december 2015 heb ik u verzocht de aanvraag aan te vullen. De gevraagde aanvulling heb ik van u op 23 december 2015 ontvangen. De aangepaste versie van de passende beoordeling heeft u op 22 december 2015 aan mij toegezonden.

Coördinatie besluiten

De Minister van Economische Zaken (EZ) heeft in het coördinatiebesluit van 4 december 2014 bepaald dat op de besluitvorming voor dit project de rijkscoördinatieregeling als bedoeld in artikel 3.35 van de Wet ruimtelijke ordening van toepassing is. Dat wil in dit geval zeggen dat de besluiten die nodig zijn voor het Transmissiesysteem op zee – Borssele gezamenlijk worden voorbereid, waarbij deze procedure wordt gecoördineerd door de Minister van EZ. Daarbij doorlopen de besluiten, op grond van artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro, de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht met toepassing van de bijzondere regels in artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro.

Directoraat-generaal Agro en Natuur

Directie Natuur en Biodiversiteit

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres

Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Ons kenmerk

DGAN-NB / 16031879

Uw kenmerk

078876010:B

Bijlage(n)

1

Dit besluit is één van de besluiten die nodig zijn voor het Transmissiesysteem op zee - Borssele. Daarom is ook op dit besluit de rijkscoördinatieregeling van toepassing.

De Minister van EZ heeft een gecoördineerde voorbereiding van de besluiten voor het Transmissiesysteem op zee – Borssele bevorderd. Onderhavig besluit is samen met het inpassingsplan en de andere besluiten als volgt voorbereid:

- op [datum] is een kennisgeving met betrekking tot het ontwerp gepubliceerd in de Staatscourant; kennisgeving heeft ook plaatsgevonden in enkele huis-aan-huisbladen en regionale dagbladen;
- op [datum] is door de Minister van EZ een ontwerp van het besluit aan TenneT gezonden;
- het ontwerp van het besluit heeft van [datum] tot en met [datum] ter inzage gelegen bij [locatie];
- er is een informatieavond georganiseerd, op [data], waarbij de mogelijkheid werd geboden mondeling zienswijze naar voren te brengen.

Op grond van artikel 3.32 in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wet ruimtelijke ordening worden dit besluit en de andere besluiten gelijktijdig door de Minister van EZ bekendgemaakt. Tevens doet de Minister van EZ daarvan mededeling in de Staatscourant, enkele huis-aan-huisbladen en regionale dagbladen en langs elektronische weg. Eerdere insprekers en grondeigenaren en beperkt gerechtigden op die gronden worden persoonlijk geïnformeerd.

Bevoegdheid

De voorgenomen activiteit valt onder artikel 2, sub 'j', van het Besluit vergunningen Nb-wet 1998 (hierna: het Besluit) (Staatsblad 2005, nr. 594; het laatst gewijzigd per 7 oktober 2012, Staatsblad 2012, nr. 612), luidend: 'aanleg, uitbreiding en wijziging van hoogspanningsverbindingen met een spanning van 220 kV of hoger'. De activiteit valt tevens onder artikel 3, sub 'b', van het hiervoor genoemde Besluit, luidend: 'niet-provinciaal ingedeelde gebieden'.

Op deze basis en artikel 19d, lid 5, van de Nb-wet 1998, is de Minister van Economische Zaken (EZ) bevoegd tot vergunningverlening op basis van artikel 19d van de Nb-wet 1998. Op basis van de portefeuillevreiding tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

De exacte wetsteksten zijn te raadplegen op www.overheid.nl onder 'Landelijke wet- en regelgeving'.

Besluit

Met de door u uitgevoerde passende beoordeling als bedoeld in artikel 19f van de Nb-wet 1998 is de zekerheid verkregen dat met het uitvoeren van de aangevraagde activiteit, gelet op de relevante instandhoudingsdoelstellingen en met inachtneming van de weergegeven voorschriften, waaronder mitigerende maatregelen, geen aantasting zal optreden van de natuurlijke kenmerken van de betrokken Natura 2000-gebieden Westerschelde & Saeflinghe, Voordelta, Vlake

van de Raan, inclusief het Belgische deel ervan, en het Belgische Vogelrichtlijngebied SBZ3.

Deze conclusie geldt nadrukkelijk vanuit de door mij specifiek hiertoe geformuleerde vergunningvoorschriften ter bescherming van de in de hiervoor genoemde Natura 2000-gebieden en in het Belgische Vogelrichtlijngebied SBZ3 aanwezige beschermde waarden.

Tevens is met de inhoud van de betreffende passende beoordeling de zekerheid verkregen dat de aangevraagde activiteit de wezenlijke kenmerken van de voormalige beschermde natuurmonumenten Verdronken Zwarte Polder, Schor van Waarde en Verdronken Land van Saeftinghe niet zal aantasten.

Gelet op de bepalingen van de Nb-wet 1998 en de in de bijlage vermelde overwegingen besluit ik derhalve TenneT de gevraagde vergunning ingevolge artikel 19d van de Nb-wet 1998 te verlenen onder de navolgende voorschriften en beperkingen.

Voor een weergave van de inhoud van de aanvraag en de relevante wet- en regelgeving alsmede het van toepassing zijnde beleid verwijs ik naar de bijlage bij dit besluit. In dezelfde bijlage treft u voorts mijn inhoudelijke overwegingen die aan dit besluit ten grondslag liggen aan, evenals een weergave van de diverse zienswijzen en mijn reactie daarop. De bijlage maakt onderdeel uit van dit besluit.

Voorschriften en beperkingen

Ter bescherming van de in de Natura 2000 gebieden Westerschelde & Saeftinghe, Voordelta, Vlake van de Raan inclusief het Belgische deel hiervan, en in het Belgische Vogelrichtlijngebied SBZ3 aanwezige beschermde waarden, verbind ik aan deze vergunning de volgende voorschriften en beperkingen.

Algemeen

1. Deze vergunning staat op naam van TenneT TSO B.V. of diens rechtsopvolger.
2. Deze vergunning wordt uitsluitend gebruikt door (medewerkers van) de vergunninghouder of aantoonbaar in opdracht van de vergunninghouder handelende (rechts)personen. De vergunninghouder blijft daarbij verantwoordelijk voor de juiste naleving van deze vergunning.
3. De in voorschrift 2 genoemde (rechts)personen beschikken op de plaats waar de vergunde activiteit wordt uitgevoerd over een kopie van deze beschikking, inclusief alle daarbij behorende onderdelen (zie onder 'besluit'), en tonen deze op eerste vordering aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.
4. De in voorschrift 2 genoemde (rechts)personen zijn aantoonbaar op de hoogte van de inhoud en het doel van deze voorschriften en beperkingen, zodanig dat zij daar ook invulling en uitvoering aan kunnen geven.

5. Het tijdstip waarop de vergunde activiteit daadwerkelijk wordt gestart, wordt minimaal een week voor de aanvang ervan schriftelijk of per e-mail (nbwetteam@minez.nl) gemeld aan de Staatssecretaris van Economische Zaken of diens rechtsopvolger (hierna: het bevoegd gezag), ter attentie van het Nb-wetteam.
6. De vergunde activiteit wordt overeenkomstig de ingediende aanvraag en bijbehorende passende beoordeling uitgevoerd, met inachtneming van de aan deze vergunning verbonden voorschriften en beperkingen. Bij eventuele strijdigheid van de aanvraag en/of passende beoordeling met de voorschriften en beperkingen in onderhavige vergunning, prevaleren deze laatste.
7. Bij opgetreden incidenten moet worden gehandeld conform de daarbij van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Tevens wordt in het kader van deze vergunning per direct schriftelijk of per e-mail (nbwetteam@minez.nl) melding over de aard en omvang van het incident gedaan aan het bevoegd gezag (t.a.v. het Nb-wet team) onder overlegging van alle relevante gegevens. Onder incident wordt in dit verband verstaan 'een onvoorziene gebeurtenis waardoor schade aan de natuurlijke kenmerken in het betrokken beschermde gebied is of kan worden toegebracht' (bijvoorbeeld wanneer onbedoeld schadelijke stoffen in het milieu vrijkomen.)
8. Bij een opgetreden incident is de vergunninghouder verplicht eventuele verontreinigingen zo mogelijk direct te laten verwijderen en de eventueel opgetreden schade voor zover mogelijk te herstellen, zulks ter beoordeling van het bevoegd gezag.
9. Alle door of namens het bevoegd gezag te geven aanwijzingen en/of uitvoeringsbepalingen worden binnen de in de aanwijzing bepaalde termijn opgevolgd.
10. Zodra de werkzaamheden met betrekking tot de vergunde activiteit feitelijk zijn beëindigd, wordt dit uiterlijk binnen een week schriftelijk of per e-mail (nbwetteam@minez.nl) gemeld aan het Nb-wetteam.

Impuls onderwatergeluid

11. De vergunninghouder maakt gebruik van één of meer op de relevante frequenties afgestelde 'acoustic deterrent device(s)' gedurende een half uur voor het begin van de heiwerkzaamheden alsmede gedurende het heien. De vergunninghouder onderbouwt in het heiplan welk(e) type(s) afschrikmiddel(len) gebruikt zal of zullen worden, waarbij hij ingaat op de effectiviteit van het of de gekozen type(n).
12. De heiwerkzaamheden vangen aan met een soft start. De duur en het vermogen van de soft start dient zodanig te zijn dat bruinvissen de gelegenheid hebben om naar een veilige locatie te zwemmen. De vergunninghouder onderbouwt in het heiplan duur en vermogen van de soft start.

13. Als gevolg van de bouw van de platforms mag op enig moment het geluidsniveau onder water tijdens het heien de in de onderstaande tabel vermelde geluidsnorm niet overschrijden.

Geluidsnorm (dB re $\mu\text{Pa}2\text{s SEL1}$ op 750 meter van de geluidsbron)

Aantal heipalen	Januari tot en met mei	Juni tot en met augustus	September tot en met december
4-8	162	167	169

14. Het geluidsniveau dient tijdens het heien door of namens de vergunninghouder continu gemeten te worden. De geluidsmetingen dienen per geheide funderingspaal, binnen uiterlijk 48 uur na de afronding van het heien van de betreffende funderingspaal schriftelijk of per e-mail (nbwetteam@minez.nl) te worden doorgestuurd naar het bevoegd gezag, t.a.v. het Nb-wetteam.
15. De vergunninghouder stelt een heiplan op en dient dat uiterlijk 8 weken voorafgaand aan de start van de bouw schriftelijk of per e-mail (nbwetteam@minez.nl) in bij het bevoegd gezag, t.a.v. het Nb-wetteam.
16. De werkzaamheden worden uitgevoerd conform het heiplan als bedoeld in het vorige voorschrift.
17. De vergunninghouder spant zich om in een zo kort mogelijk aaneengesloten periode zo min mogelijk onderwatergeluid te produceren.

Bovenwatergeluid en zicht

18. Om verstoring van zeehonden en broedende vogels door aanleg- en onderhoudsschepen te voorkomen wordt er ten minste een afstand van 1.200 meter aangehouden tot actuele vaste ligplaatsen van zeehonden en 500 meter van broedlocaties van vogels op de platen. Dit geldt niet wanneer er door aanleg- en onderhoudsschepen gevaren wordt tijdens hoogwater en er geen zeehonden aanwezig zijn op de platen of op locaties waar de hoofdvaargeul in de huidige situatie binnen 1.200 meter van de ligplaatsen loopt.
19. Om verstoring van ruiende bergeenden te voorkomen, wordt in de ruiperiode (15 juli tot en met augustus) te allen tijde een afstand van 500 meter tot de ruiplaatsen aangehouden.
20. Vanuit de werklocatie wordt direct naar de ligplaats in de haven gevaren zonder hierbij onnodige omwegen te maken over de Westerschelde. Hierbij wordt de huidige hoofdvaarroute gebruikt.

Vertroebeling

21. Het inbaggeren van de kabels vanaf de wal (het 'blauwe' deel in Figuur 45 van de passende beoordeling) vindt plaats tussen 1 september en 1 februari waardoor het primaire productie seizoen wordt vermeden. Het deel van de kabels vanaf de grens van de Vlake van de Raan naar de kavels kan wel in ieder seizoen worden ingebaggerd. Ook andere aanlegmethodieken zijn in ieder seizoen mogelijk.

22. Voor de aanleg van de onderzeese kabels in het gebied Westerschelde dient een aanlegmethode te worden toegepast die zo min mogelijk slib genereert om effecten door vertroebeling op vogels (met name visdief, dwergstern en grote stern) en trekvissen te vermijden.
23. De werkzaamheden worden zoveel als mogelijk buiten de periode van de trek van trekvissen uitgevoerd.

Habitatverlies

24. Bij de aanleg van kabels in het gebied Westerschelde wordt daar waar mogelijk gebruik gemaakt van de aanlegmethode 'trenchen' of vergelijkbare methoden met zo min mogelijk vertroebeling om het tijdelijke habitatverlies voor de habitattypen H1110B en H1130 zo gering mogelijk te houden.

Betreding

25. Bij de aanlanding wordt tijdens het ingraven van de kabels gebruik gemaakt van rijplaten om effecten van betreding en vertrapping op het habitatype H1320 slijkgrasvelden te beperken. Op die locaties waar graafwerkzaamheden worden verricht, wordt het habitatype voorafgaand aan de werkzaamheden verplaatst door het bovenste gedeelte van de bodem (de wortelzone) af te graven, in depot te zetten en na afloop van de werkzaamheden weer terug te plaatsen.

Verlichting

26. Tijdens de productiefase bestaat de nodige verlichting op de platforms uit de wettelijk verplichte navigatieverlichting. In onbemande situatie is dit de enige verlichting die wordt gevoerd.
27. Werkverlichting wordt enkel toegepast wanneer die noodzakelijk is voor het veilig verrichten van activiteiten op het platform en het veilig verblijf van personeel op het platform.
28. De werkverlichting wordt zodanig opgesteld, ingericht en naar buiten toe afgeschermd dat uitstraling van licht naar de omgeving (boven en buiten het platform) zoveel mogelijk wordt voorkomen.
29. Voor de platforms zal een Verlichtingsplan moeten worden opgesteld en schriftelijk of per e-mail (nbwetteam@minez.nl) ter goedkeuring worden voorgelegd aan het bevoegd gezag. In het Verlichtingsplan zal worden aangegeven op welke wijze de lichthinder voor vogels zoveel mogelijk beperkt wordt, binnen de wettelijke regels.

Elektromagnetische velden

30. Het tracé van de kabels vanaf de platforms tot aan het aanlandingspunt dient een grondbedekking te hebben zoals voorgeschreven in de Waterwetvergunning d.d. ... nummer ...

Verwijdering

31. Na beëindiging van de activiteit dient de locatie en het bodemoppervlak rond de platforms schoon te worden opgeleverd en in de oorspronkelijke staat te worden hersteld.

32. De vergunninghouder legt 8 weken voor de start van de verwijderingsfase schriftelijk of per e-mail (nbwetteam@minez.nl) een Ecologisch werkplan ter instemming aan het bevoegd gezag voor. In het Ecologisch werkplan wordt aangegeven hoe negatieve effecten op Natura 2000-doelen worden voorkomen.

Monitoring

33. De vergunninghouder legt 8 weken voor de start van de gebruiksfase schriftelijk of per e-mail (nbwetteam@minez.nl) een Monitorings- en evaluatieplan ter goedkeuring aan het bevoegd gezag voor. In dit Monitorings- en evaluatieplan wordt vastgelegd op welke wijze en met welke frequentie zeezoogdieren en vissen worden gemonitord. De monitoring heeft als doel om vast te stellen of en zo ja, in welke mate er negatieve effecten op de hiervoor genoemde soortgroepen optreden door elektromagnetische velden van de onderzeese kabels.
34. Het Monitorings- en evaluatieplan geeft verder aan hoe en met welke frequentie de resultaten van de monitoring worden gerapporteerd aan het bevoegd gezag.
35. Het Monitorings- en evaluatieplan dient te worden bijgesteld indien de tussentijdse resultaten, gelet op het in het voorschrift 33 aangegeven doel, naar het oordeel van het bevoegd gezag daartoe aanleiding geven. Dergelijke tussentijdse wijzigingen behoeven de schriftelijke instemming van het bevoegd gezag alvorens zij worden doorgevoerd.

Het wijzigen of intrekken van de vergunning

36. Indien op enig moment mocht blijken dat de vergunde activiteit zodanige schade aan de relevante beschermde waarden dreigt toe te brengen en het geven van aanwijzingen, het wijzigen of aanvullen van de voorschriften of beperkingen deze schade niet kan voorkomen, dan kan deze vergunning worden ingetrokken.
37. Voordat tot wijziging van vergunningvoorschriften of (gedeeltelijke) intrekking van de vergunning wordt overgegaan, wordt de vergunninghouder in de gelegenheid gesteld haar zienswijze naar voren te brengen (tenzij spoedeisendheid tot onmiddellijke intrekking c.q. wijziging noodzaakt).

Toezicht

38. De vergunninghouder geeft, overeenkomstig de Algemene wet bestuursrecht, alle medewerking aan de aangewezen toezichthouder(s).
39. Vergunninghouder voert een administratie waarin alle op deze vergunning betrekking hebbende documenten en bewijsstukken ten aanzien de naleving van de voorschriften en beperkingen van deze vergunning, met name de voorschriften 11 tot en met 30 en 33 tot en met 35, zijn opgenomen.

Looptijd/geldigheid

40. De vergunning is geldig vanaf 1 januari 2017.

41. De vergunning is, ten behoeve van de uitvoering van voorschrift 31, geldig tot uiterlijk twee jaar nadat de vergunde activiteit is beëindigd (zie hiervoor ook voorschrift 10).

Overige voorschriften

42. Het niet naleven van de voorschriften van deze vergunning kan, naast (tijdelijke) intrekking van de vergunning, ook eventuele strafvervolging tot gevolg hebben.

Hoogachtend,

Martijn van Dam
Staatssecretaris van Economische Zaken

Bijlagen: Inhoudelijke overwegingen

Zienswijze

Zienswijzen over het ontwerp van het besluit kunnen worden ingediend bij:
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt: Transmissiesysteem op zee - Borssele
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

bijlage

Inhoudelijke overwegingen

Aanleg, gebruik en verwijdering van de TOZ Borssele

Directoraat-generaal Agro & Natuur
Directie Natuur en Biodiversiteit
Behandeld door

Datum

Bijlage nummer 1
Horend bij kenmerk 16031879
Datum
Contactpersoon

DE AANVRAAG

TenneT TSO B.V. (hierna: TenneT) is voornemens om het project Transmissiesysteem op zee Borssele (hierna: TOZ Borssele) te realiseren. Dit project dat thans bekend is onder de naam net op zee Borssele, bestaat uit de volgende onderdelen:

Aanlegfase

1. De aanleg van twee offshore platforms voor de aansluiting van windturbines, inclusief een redundatiekabel (een extra kabel met als doel om de beschikbaarheid van het transmissiesysteem te verhogen; deze kabel maakt het mogelijk om bij uitval van één van de platforms, en bijbehorende kabels, de elektriciteit deels om te leiden via het andere platform) tussen de beide platforms. Rondom de fundering van de platforms wordt erosie beschermd materiaal (scour protection) aangebracht.
2. De aanleg van vier kabelsystemen op zee (offshore) voor de aanlanding op het landnetwerk.
3. De aanleg van vier kabelsystemen op land (on-shore) voor de aansluiting op het hoogspanningsstation Borssele.
4. De aanleg van het hoogspanningsstation Borssele.

Operationele fase (gebruik en onderhoud)

- Gebruik van de platforms;
- Onderhoud en inspecties van de platforms;
- Gebruik van de kabels;
- Inspectie en reparatie van de kabels op zee;
- Reparatie kabels op land
- Gebruik van het hoogspanningsstation;
- Onderhoud en inspecties van het hoogspanningsstation.

Verwijderingsfase

- Verwijdering van de twee platforms;
- Verwijdering van de kabels.

In de planning van het project is de aanleg voorzien tussen 1 januari 2017 en 31 augustus 2020. De operationele fase zal 30 jaar beslaan. De verwijderingsfase zal daarna plaatsvinden.

Voor een uitgebreidere beschrijving van de voorgenomen activiteit, inclusief de hiervoor uit te voeren werkzaamheden, wordt korthedshalve verwezen naar de passende beoordeling als bijlage bij de aanvraag.

Belang van de aanvrager

De aanvrager heeft, conform artikel 41, lid 1 van de Nb-wet 1998, het belang dat hij heeft bij de vergunning gemotiveerd.

TenneT geeft aan dat zij een wettelijke taak heeft gekregen om de voorbereidende handelingen te treffen voor de aanleg van het transmissiesysteem op zee. Dat is inclusief de verbindingen voor het transport van elektriciteit in de toekomstige windenergiegebieden waaronder Borssele.

Hiermee is naar mijn mening het belang voldoende gemotiveerd.

WETTELIJK KADER

Natura 2000-gebied

In relatie tot de betrokken Natura 2000-gebieden zijn in deze relevant de artikelen 19d (lid 1), 19e, 19ia en het artikel 19f (lid 1) van de Nb-wet 1998.

Beschermde Natuurmonument

In relatie tot de betrokken beschermde natuurmonumenten zijn relevant de artikelen 60, 10a (lid 1 en lid 3), artikel 15a (lid 2) en 19ia van de Nb-wet 1998.

De exacte wetsteksten zijn te raadplegen op www.overheid.nl onder 'wet- en regelgeving'.

BELEID

De aangevraagde activiteit zoals omschreven in dit besluit past binnen het relevante vastgestelde beleid, hieronder weergegeven:

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Op 13 maart 2012 is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte vastgesteld, als opvolger van de Nota Ruimte. Volgens de structuurvisie is het Rijk verantwoordelijk voor en door de EU aanspreekbaar op het nakomen van de in internationaal verband aangegane verplichtingen, inclusief Biodiversiteitsverdrag en de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Het Rijk stelt kaders waarbinnen de provincies een provinciaal en landsgrensoverschrijdend natuurnetwerk, zijnde de herijkte nationale Ecologische Hoofdstructuur begrenzen, beschermen en onderhouden. Tot de herijkte EHS behoren de Natura 2000-gebieden, de Nationale Parken, de Noordzee en de grote wateren inclusief de grote rivieren. De natuur in de EHS blijft goed beschermd met een 'nee, tenzij'-regime in relatie tot de wezenlijke kenmerken en waarden. Het gaat daarbij om: waardevolle aspecten zoals natuurschoon, schoon water, het aanwezig zijn van bepaalde plant- of diersoorten, gebieden van aardwetenschappelijk belang en het afwezig zijn van lawaai.

In de Structuurvisie staat ten aanzien van de aangevraagde activiteit – voor zover in het onderhavige geval van belang – het volgende vermeld:

Energiezekerheid is een belangrijk economisch goed. De opwekking en distributie van elektriciteit via een hoofdnetwerk van centrales en hoogspanningsleidingen is van nationaal belang. Niet alleen vanwege het (inter)nationale en provinciegrensoverschrijdende karakter van het hoofdnetwerk, maar ook gelet op het effect voor de individuele burger. De ruimtebehoefte en het beleid voor ruimtelijke inpassing voor de nationale elektriciteitsinfrastructuur zijn uitgewerkt in het Derde Structuurschema elektriciteitsvoorziening (SEV III) en ruimtelijk geborgd in het Barro. Het SEV III bevat de bestaande en nieuwe vestigingsplaatsen voor elektriciteitsproductie met een vermogen vanaf 500 MW, de globale tracés van bestaande en nieuwe hoogspanningsverbindingen met een spanning vanaf 220 kV en het waarborgingsbeleid kernenergie in Nederland.

De verdere integratie van de Europese energiemarkt maakt dat er een steeds groter beroep wordt gedaan op internationale verbindingen en dat hoogspanningsverbindingen mogelijk om uitbreiding vragen. Het Rijk wijst daarbij de tracés van hoogspanningsverbindingen (vanaf 220 kilovolt) aan en zorgt voor de inpassing.

VERGUNNINGPLICHT

De aangevraagde activiteit vindt plaats in de exclusieve economische zone, buiten de 12 mijl-zone en, voor zover zij plaatsvindt binnen de 12 mijl-zone, in de Natura 2000-gebieden Voordelta, Vlake van de Raan en Westerschelde & Saeftinghe en nabij het Belgische Natura 2000-gebied Vlake van de Raan dat is aangemeld maar nog niet is aangewezen, en het Belgische vogelrichtlijngebied SBZ3. De gebieden Verdrongen Zwarte Polder, Schor van Waarde en Verdrongen Land van Saeftinghe zijn ook aangewezen als beschermd natuurmonument.

Ik stel vast dat de aangevraagde activiteit mogelijk de natuurlijke waarden en kenmerken van de bovengenoemde beschermde Natura 2000-gebieden en van de voormalige beschermde natuurmonumenten kan aantasten. Om die reden ben ik van mening dat de voorgenomen activiteit vergunningplichtig is onder de Nb-wet 1998.

PASSENDE BEOORDELING

Beheerplan

In dit geval kan vastgesteld worden dat ten aanzien van de voorgenomen activiteit, op het moment van besluitvorming, geen beletsel voortvloeit uit enig beheerplan op basis van de Nb-wet 1998. Voor alle 3 Nederlandse Natura 2000-gebieden is een beheerplan in voorbereiding. Westerschelde & Saeftinghe is onderdeel van het ontwerp beheerplan Deltawateren dat, evenals het ontwerp beheerplan Voordelta en het ontwerp beheerplan Vlake van de Raan, in 2015 ter inzage heeft gelegen. De vaststelling van deze beheerplannen is voorzien in 2016.

Geen beheer

De voorgenomen activiteit vormt een project dat geen direct verband heeft met of nodig is voor het beheer van het betrokken Natura 2000-gebied. De voorgenomen activiteit is voorts nog niet eerder beoordeeld in het kader van de Nb-wet 1998.

Mogelijk significante gevolgen

Op grond van artikel 19f, lid 1, van de Nb-wet 1998 in combinatie met artikel 19g, lid 1, van de Nb-wet 1998 dient een passende beoordeling aangeleverd te worden

door de initiatiefnemer. Het Europese Hof van Justitie heeft in haar uitspraak van 7 september 2004 aangegeven dat een passende beoordeling slechts dan achterwege kan worden gelaten indien op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat uitvoering van de werkzaamheden afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor dat gebied.

In dit geval kunnen dergelijke gevolgen niet bij voorbaat uitgesloten worden. Ik concludeer dat een passende beoordeling vereist is. U heeft bij uw aanvraag een passende beoordeling gevoegd.

De gevraagde vergunning kan slechts verleend worden, indien ik mij ervan heb kunnen verzekeren dat de beschermde waarden van het desbetreffende gebied niet aangetast zullen worden.

De diverse beschermde waarden van de betrokken Natura 2000-gebieden alsmede de wezenlijke kenmerken en waarden van de voormalige beschermde natuurmonumenten Verdrongen Zwarte Polder, Schor van Waarde en Verdrongen Land van Saeftinghe staan vermeld op www.rijksoverheid.nl ('Onderwerpen' > 'Natuur' > 'Natura 2000').

Ik merk op dat het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe de drie hiervoor genoemde voormalige beschermd natuurmonumenten volledig omsluit. Omwille van inzicht in de wezenlijke kenmerken en waarden waarvoor deze drie natuurmonumenten is aangewezen (deze waarden maken immers sinds de inwerkingtreding van de Nb-wet 1998 deel uit van het betrokken Natura 2000-gebied) worden deze, voor zover relevant, inhoudelijk meegenomen in de onderstaande beoordeling.

BEOORDELING EFFECTEN

Algemeen

De bij de aanvraag gevoegde passende beoordeling biedt de grondslag voor de (nadere) vaststelling van de aard en omvang van de effecten (mede gelet op de eventuele cumulatie van effecten) en de wijze waarop in mitigatie is voorzien.

In de passende beoordeling zijn de effecten getoetst aan de instandhoudingdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit. In het onderstaande volgt mijn beoordeling van de effectenanalyse zoals neergelegd in de passende beoordeling.

Afbakening effecten

Ten behoeve van de beoordeling van de effecten is geïnventariseerd welke in redelijkheid denkbare typen effecten onderzocht moeten worden. Deze verkenning van mogelijke effecten is opgenomen in hoofdstuk 4 van de passende beoordeling. Niet alle effecten die mogelijk kunnen optreden zijn ook relevant. Hieronder worden enkel de effecten die mogelijk relevant zijn, samengevat op basis van de passende beoordeling.

Aanleg buiten de 12 mijl

De relevante effecten voor de aanleg buiten de 12 mijl zijn:

Aanleg van de platforms

- Onderwatergeluid: Verstoring en effecten door impuls geluid (heien)
- Habitatverlies door aanleg palen en bodembescherming

Aanleg van de kabels

- Onderwatergeluid: Verstoring door continu geluid tijdens de aanleg
- Verstoring door geluid en beweging bovenwater
- Effecten door vertroebeling
- Effecten door sedimentatie
- Effecten door bedekking
- Habitatverlies

Operationele fase Buiten de 12 mijl

Platforms

- Verstoring door verlichting
- Effecten door onderhoud

Kabels

- Effecten door elektromagnetische velden
- Effecten door onderhoud

Aanleg binnen de 12 mijl

De relevante effecten binnen de 12 mijl zijn:

Aanleg van de kabels

- Onderwatergeluid: Verstoring door continu geluid
- Verstoring door geluid en beweging bovenwater
- Effecten door vertroebeling
- Effecten door sedimentatie
- Effecten door bedekking
- Habitatverlies

Operationele fase binnen de 12 mijl

Kabels

- Effecten door elektromagnetische velden
- Effecten door onderhoud

Verwijderingsfase

Voor de verwijderingsfase zijn de effecten – het gaat om verstoring onder en boven water, verstoring boven land en vertroebeling – niet passend beoordeeld. Het is gewenst dat de bodem van het plangebied na afloop van de operationele fase zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat wordt hersteld en een ecologisch werkplan wordt ingediend waarin wordt aangegeven hoe deze effecten voorkomen kunnen worden. Hiertoe verbind ik aan de vergunning twee nadere voorschriften.

Reikwijdte van effecten

De exacte uitvoeringstechniek is nog niet bekend. In de Passende Beoordeling zijn de effecten van verschillende uitvoeringstechnieken bepaald en beoordeeld. In

deze vergunning wordt *worst case* uitgegaan van de technieken waarbij de effecten het grootst zijn.

In de passende beoordeling is gebruik gemaakt van de meest recente wetenschappelijke inzichten. Op deze wijze zijn aard en omvang van de mogelijke negatieve effecten realistisch bepaald.

De natuurwaarden die door de hiervoor genoemde effecten beïnvloed kunnen worden, zijn hieronder per Natura 2000-gebied aangegeven.

Westerschelde & Saeftinghe

Het gaat om

- de habitattypen permanent overstroomde zandbanken, subtype Noordzee kustzone (H1110B), estuaria (H1130) en slijkgrasvelden (H1320);
- de habitatrichtlijnsoorten zeeprik, rivierprik, fint en gewone zeehond;
- de broedvogelsoorten dwergstern, kluut, bontbekplevier, strandplevier, zwartkopmeeuw, grote stern en visdief;
- de niet-broedvogelsoorten scholekster, kluut, bontbekplevier, strandplevier, goudplevier, zilverplevier, kievit, kanoetstrandloper, drieteenstrandloper, bonte strandloper, wulp, zwarte ruiter, tureluur, groenpootruiter en steenloper.

Voordelta

Het betreft

- het habitatype permanent overstroomde zandbanken, subtype Noordzee kustzone (H1110B);
- de habitatrichtlijnsoorten zeeprik, rivierprik, elft, fint, grijze zeehond en gewone zeehond.

Vlakte van de Raan (NL)

Het gaat om

- het habitatype permanent overstroomde zandbanken, subtype Noordzee kustzone (H1110B);
- de habitatrichtlijnsoorten zeeprik, rivierprik, fint, grijze zeehond, gewone zeehond en bruinvis.

Vlakte van de Raan (B)

Het betreft het habitatype permanent overstroomde zandbanken (H1110).

SBZ3 (B)

Het gaat om de vogelrichtlijnsoorten grote stern, visdief en dwergstern.

Ik ben van oordeel dat de afbakening van het gebied dat door de aangevraagde activiteit beïnvloed zou kunnen worden, in de passende beoordeling op een juiste wijze heeft plaatsgevonden. De in de passende beoordeling geselecteerde relevante beschermde habitattypen, habitatrichtlijnsoorten en vogelrichtlijnsoorten merk ik als volledig en juist aan.

Mogelijke effecten en mitigatie

Stikstof

Het project TOZ Borssele is geen prioritair project conform 'Bijlage bij artikel 6' als bedoeld in artikel 6 van de Regeling programmatische aanpak stikstof (hierna: Regeling PAS). Dit houdt in dat voor dit project geen stikstof-ontwikkelruimte is gereserveerd, maar dat het project gebruik kan maken van de vrije depositie-ontwikkelruimte van segment 2 (bij een stikstofdepositie groter dan 1 mol N/ha/j) dan wel van de depositieruimte voor projecten met een stikstofdepositie onder de grenswaarde van 1 mol N/ha/j. Via Aerius Calculator is berekend hoeveel stikstofemissie en -depositie het onderhavige project veroorzaakt. De berekening is bij de aanvraag gevoegd en voor de ecologische onderbouwing hiervan wordt verwezen naar de passende beoordeling behorende bij de Regeling PAS. De uitkomst van de berekeningen is dat de tijdelijke toename van stikstof in de betrokken Natura gebieden onder de grenswaarde van 1 mol N/ha/j blijft. Daarmee is het project TOZ Borssele niet vergunningplichtig op grond van artikel 19kn van de Nbwet 1998.

Fasering van de werkzaamheden

De werkzaamheden worden deels gelijktijdig, deels tijdvolgordelijk uitgevoerd. Medio 2017 start de bouw op een werf van platform Alpha. Eén jaar later volgt de bouw van platform Beta. De bouw van een platform duurt circa 1,5 jaar. De kabels voor platform Alpha worden in 2017 geproduceerd, die voor platform Beta één jaar later (in 2018). Voor de jacket en de topside geldt eenzelfde proces. Deze worden op de werf gemaakt en vervolgens naar de platforms gevaren om daar geplaatst te worden. Transport en installatie duren vier weken (jacket) respectievelijk twee weken (topside). De aanleg van de offshore kabels zal enkele weken in beslag nemen (exclusief voorbereidende werkzaamheden). De aanleg van de on-shore kabels duurt 2 tot 3 weken per kabel. Tenslotte, de bouw van het hoogspanningsstation start zomer 2017 en zal circa 2 jaar in beslag nemen. De totale werkzaamheden voor het project duren 2 ½ jaar. Omdat de vergunbaarheid van de werkzaamheden in belangrijke mate afhangt van het tijdstip waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd in relatie tot de functie van de drie Natura 2000-gebieden als broed- en foerageerplaats voor een groot aantal vogelsoorten, verbind ik aan de vergunning een aantal voorschriften. De opname van deze voorschriften wordt hieronder nader gemotiveerd.

In het onderstaande volgt – per type effect, per fase van het project en per Natura 2000-gebied, eerst de gebieden in Nederland en dan die in België – mijn beoordeling van de toetsing aan de instandhoudingsdoelstellingen zoals neergelegd in de passende beoordeling.

Platforms: Impuls onderwatergeluid

Voor de berekening van het onderwatergeluid van de aanleg van de platforms middels heien is in de Passende Beoordeling gebruik gemaakt van de berekende afstanden van de windmolenparken Borssele. Omdat nog niet duidelijk is of er per platform 4 grote of 8 kleine palen worden gebruikt, welke dikte en welke exacte hei-energie, is het gebruik van de Borssele-windpark berekeningen verdedigbaar.

Het gebied waarin Permanent Treshold Shift, permanente gehoordrempelverschuiving (hierna: PTS) of Temporary Treshold Shift, tijdelijke gehoordrempelverschuiving (hierna: TTS) bij zeezoogdieren en vissen kan optreden door heigeluid, is kleiner dan het gebied waarin verstoring optreedt. Het oppervlak van het verstoorte gebied bedraagt maximaal 3.085 km² met gemiddeld een reikwijdte van 31 km. De platforms komen op meer dan 30 km afstand van de kust te liggen. Het heigeluid reikt zowel in het Natura 2000-gebied Voordelta als in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan. Het gebied waar PTS kan optreden, ligt vermoedelijk in een straal van 500 meter rond de platforms. Het heigeluid is tijdelijk (elk jaar 1 platform).

Natura 2000-gebied Voordelta

- Trekvissen

Er is een instandhoudingsdoelstelling voor Zeeprik, Rivierprik, Elft en Fint. Er is niet zo veel bekend over de effecten van impuls onderwatergeluid op (trek)vissen. Voor vissen wordt over het algemeen een worst case reikwijdte van 500 meter aangehouden waarbinnen sterfte kan optreden. Het heien van de platforms vindt niet plaats in het Natura 2000-gebied Voordelta. De 500 meter contour reikt ook niet tot in het Natura 2000-gebied Voordelta. Er zal daarom geen directe mortaliteit door heigeluid optreden op vis in de Voordelta. Er kan mogelijk wel TTS en verstoring optreden.

Om de verstoring door onderwatergeluid te beperken dienen er voorwaarden te worden gesteld aan het heien. Dit is geborgd door middel van een aantal vergunningvoorschriften. Ik concludeer dat de heiwerkzaamheden niet zullen leiden tot significant negatieve effecten op trekvissen in het Natura 2000-gebied Voordelta.

- Grijze zeehond en Gewone zeehond

Grijze en gewone zeehonden kunnen mogelijk PTS of TTS ondervinden ten gevolge van heigeluid. Daarnaast kunnen de dieren mogelijk verstoord worden ten gevolge van het heigeluid. Het deel van de Noordzee waar de activiteiten van de aanleg van de platforms plaatsvinden, is minder van belang voor de populatie dan andere delen, zoals nabij de ligplaten. Er kunnen echter zeker foeragerende zeehonden uit het Natura 2000-gebied Voordelta aangetroffen worden. Maximaal gaat het hierbij om 6 dieren. PTS of TTS dient voorkomen te worden. Dit is geborgd in een aantal vergunningvoorschriften.

Het instandhoudingsdoel voor de gewone zeehond van het Natura 2000-gebied Voordelta geeft aan dat het areaal rustig gebied zal moeten toenemen en dat het gebied geschikt dient te worden voor voortplanting en het grootbrengen van jonge zeehonden. De propagatie (voortplanting) van onderwatergeluid door het heien, onder andere richting het Natura 2000-gebied Voordelta, dient daarom beperkt te worden. Ook dit is in de vergunningvoorschriften geborgd.

Ook van belang is de migratieroute tussen de Deltawateren en de Wadden, ten behoeve van de voortplanting van de zeehonden en de groei van de populatie in

de Deltawateren. Om te voorkomen dat eventueel de migratieroute geblokkeerd wordt door onderwatergeluid dient de voortplanting van onderwatergeluid door het heien eveneens beperkt te worden. De in de vergunning opgenomen voorschriften dragen hiertoe bij. Op deze basis kom ik tot de conclusie dat de heiwerkzaamheden evenmin zullen leiden tot significant negatieve effecten op Gewone- en Grijze zeehond in het Natura 2000-gebied Voordelta.

Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

- Trekvissen

Er is een instandhoudingsdoelstelling voor Zeeprik, Rivierprik en Fint.

Er is niet zo veel bekend over de effecten van onderwatergeluid op (trek)vissen. Voor vissen wordt over het algemeen een 'worst case' reikwijdte van 500m aangehouden waarbinnen sterfte kan optreden.

Het heien van de platforms vindt niet plaats in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan. De 500 meter contour reikt ook niet tot aan de Vlake van de Raan. Ik concludeer dat er geen significant negatieve effecten zijn op de trekvissen van het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan.

- Grijze zeehond en Gewone zeehond

Grijze en gewone zeehonden kunnen PTS, TTS en verstoring ondervinden van heigeluid. Het deel van de Noordzee waar de platforms worden aangelegd, is minder van belang voor de populatie dan andere delen, zoals nabij de ligplaten. Er kunnen echter zeker foeragerende zeehonden aangetroffen worden. PTS of TTS dient voorkomen te worden. Dit is geborgd in een aantal vergunningvoorschriften. Op die basis concludeer ik dat significant negatieve effecten op Grijze- en Gewone zeehond door heiwerkzaamheden niet zullen optreden.

- Bruinvis

Bruinvissen staan te boek als meest gevoelige soort qua de verstoring door onderwatergeluid. Het gebied waarin PTS of TTS bij bruinvissen kan optreden door heigeluid, is kleiner dan het gebied waarin verstoring optreedt. Het oppervlak van het verstoorde gebied bedraagt maximaal 3.085 km² met gemiddeld een reikwijdte van 31 km. In de passende beoordeling is doorgerekend wat het effect op de populatie is indien de dieren deze zone tijdelijk moeten verlaten. In de Passende Beoordeling is uitgegaan van een populatiereductie als gevolg van het heien van 35 dieren (januari-mei), 12 dieren (juni-augustus) tot 10 dieren (september-december).

Als gevolg van enkel de aanleg van de platforms kunnen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling voor de Bruinvis in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan worden uitgesloten. Echter, in combinatie met de aanleg van de windparken Borssele in dezelfde periode en hetzelfde gebied, en de mogelijke aanleg van de Belgische windparken, kunnen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling voor de Bruinvis in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan niet worden uitgesloten. De uitstralende werking van het heigeluid zal derhalve beperkt dienen te worden. Dit is geborgd in een aantal

vergunningvoorschriften met betrekking tot het heien die ik aan deze vergunning verbonden heb. Dit alles overwegende concludeer ik dat significant negatieve effecten door heiwerkzaamheden op de bruinvis in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan ook in cumulatie niet zullen optreden.

Platforms: Habitatverlies door de aanleg van de palen en de bodembescherming

De aanleg vindt niet in een Natura 2000-gebied plaats en zal dus ook geen effect hebben op Natura 2000-habitats.

Aanleg Kabels: Continu onderwatergeluid

Door continu onderwatergeluid tijdens de aanleg van de kabels kan er verstoring optreden. Continu onderwatergeluid wordt veroorzaakt door het aanleggen van de kabels met schepen. In de passende beoordeling is de effectbeschrijving gebaseerd op bestaande kennis van baggerschepen. Er is weinig tot geen andere kennis. Ondanks de kennisleemtes is er een effectinschatting gemaakt, welke acceptabel is. De effectafstand van de aanleg wordt op maximaal 5 km geschat voor zeezoogdieren. De tijdelijke verstoring treedt circa 32 dagen per jaar, in twee jaar na elkaar op. De leemtes in kennis zullen niet leiden tot onomkeerbare gevolgen voor de zeezoogdieren vanwege de gehanteerde 'worst case' benadering bij het bepalen van de effecten.

Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe

Het door onderwatergeluid verstoorde gebied ligt in een gebied waar door het huidige gebruik al verstoring als gevolg van scheepvaart aanwezig is. Het effect is tijdelijk. In de passende beoordeling wordt voor de Westerschelde aangegeven dat activiteiten worden uitgevoerd waarbij verstoring door onderwatergeluid optreedt met een duur die per activiteit verschilt: cable ploughing 27 uren, baggeren 31 dagen en trenchen 16 uren; alles per platform/2 kabels, dus per jaar. Het verstoorde gebied is groot, in een straal van 5 km rondom het baggerschip.

- Gewone zeehond

In mei-september worden de meeste gewone zeehonden gezien in de Westerschelde. In de Westerschelde worden geen kabels middels baggeren aangelegd in de periode 1 februari tot 1 september. De verstoring zal dus niet optreden als er veel zeehonden aanwezig zijn.

Binnen de verstoringcontour zijn zeehonden waargenomen. Er zullen dus zeehonden verstoord kunnen worden. Naar mijn inschatting treden er geen significant negatieve effecten op, omdat de verstoring niet tegelijkertijd in de gehele Westerschelde optreedt (uitwijkmogelijkheid), en er al overige verstoring door aanwezig intensief scheepvaartverkeer optreedt (scheepvaartverkeer van en naar de haven van Antwerpen).

- Trekvissen

De trekvissen zeeprík, rivierprík en fint gebruiken de Westerschelde als doortrekgebied, op weg naar paaiplaatsen stroomopwaarts in België (ministerie van I&M en RWS, 2015). Effecten van verstoring door onderwatergeluid zijn dan

ook vooral aan de orde, indien de doortrekroute wordt belemmerd. De verstoringscontouren omvatten een aanzienlijk deel van de Westerschelde. De verstoring treedt echter niet overal gelijktijdig op. Er wordt niet overal tegelijkertijd gebaggerd. In de huidige situatie is er nu ook al scheepvaart en wordt er ook al gebaggerd. 32 dagen per jaar extra baggeren is een kleine verhoging van de nu al aanwezige baggerwerkzaamheden. Om verstoring tijdens de migratie van trekvissen te voorkomen is het echter nodig dat de baggerwerkzaamheden zoveel mogelijk buiten de trekperiode van de trekvissen worden uitgevoerd en de kabellegperiode zo kort mogelijk wordt gehouden, bijvoorbeeld door een andere, kortere aanlegmethodiek te kiezen. Dit is geborgd in nadere vergunningvoorschriften. Op die basis concludeer ik dat de aanleg van kabels niet leidt tot significante verstoring van trekvissen in het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe.

Natura 2000-gebied Voordelta

- Zeehonden en trekvissen

De verstoring van zeehonden en vissen in het Natura 2000-gebied Voordelta treedt in het meest zuidelijke deel op. Dit duurt 9 dagen per jaar. De verstoringscontour raakt geen rustgebieden of platen. Er worden geen negatieve effecten verwacht op zeehonden of vissen met een instandhoudingsdoelstelling, omdat er voldoende overig gebied is om te foerageren. Ook worden migratieroutes niet geblokkeerd.

Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

- Zeehonden, bruinvis en trekvissen

De verstoring in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan op zeehonden, bruinvissen en vissen treedt 7 dagen per jaar op, gedurende twee jaar. De verstoringscontour raakt geen rustgebieden of platen. Er worden geen negatieve effecten verwacht op zeehonden, bruinvissen of vissen met een instandhoudingsdoelstelling, omdat er voldoende overig gebied is om te foerageren. Ook worden migratieroutes niet geblokkeerd.

Aanleg kabels: Verstoring door geluid en beweging bovenwater

Door de beweging en het geluid van de aanlegschepen kan verstoring optreden van zeehonden en vogels. De mate van verstoring is afhankelijk van de tijd in een Natura 2000-gebied dat daar de aanleg plaatsvindt, het seizoen waarin verstoring optreedt, en de locatie. In de Westerschelde wordt er, conform tabel 18 uit de Passende Beoordeling, per jaar circa 32 dagen gebaggerd en aanverwante werkzaamheden uitgevoerd.

Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe

- Gewone zeehond

Gewone zeehonden worden vooral verstoord wanneer zij rusten op de platen. De verstoringafstand boven water voor zeehonden ligt op ongeveer 1.200 meter.

Dichtbijzijnde platen zijn de Hooge Platen en Hooge Springer: deze liggen echter niet in de verstoringcontour van het baggerschip (binnen 1.200 meter). Er kunnen wel foeragerende zeehonden aanwezig zijn, die verstoord zullen worden. Deze zeehonden zijn al gewend aan scheepvaart. Daarnaast hebben deze zeehonden de mogelijkheid om uit te wijken. Verstoring zal verminderd worden door ten minste een afstand van 1.200 meter van rustplaten aan te houden. Dit is geborgd in een vergunningvoorschrift. Ik concludeer dat de aanleg van kabels niet leidt tot significante verstoring van de Gewone zeehond in het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe.

- Vogels

In de Westerschelde zijn een flink aantal vogels (veel eenden, steltlopers) aangewezen als instandhoudingsdoel. Deze vogels kunnen door bovenwatergeluid en beweging verstoord worden. Afhankelijk van de soort zal deze verstoring optreden in een straal van 500 tot 1.500 meter.

In de Passende Beoordeling wordt van de worst case situatie uitgegaan. Er vindt twee jaar lang circa 32 dagen per jaar verstoring plaats.

Aanlegschepen zullen niet binnen een straal van 1.500 meter van platen en HVP's mogen komen. Dit is geborgd in een vergunningvoorschrift.

Steltlopers, bergeenden en andere eenden zitten vooral ten zuiden van het tracé. Vooral in de ruiperiode zijn vogels gevoelig voor verstoring.

In de ruiperiode (juni t/m augustus) zijn de verschillende vogels het gevoeligst. Verstoring zal verminderd moeten worden door niet in de ruiperiode van de vogels (voornamelijk eenden) te werken. Om verstoring van ruiende bergeenden te voorkomen, wordt in de ruiperiode (15 juni tot en met augustus) te allen tijde een afstand van 500 meter aangehouden. Dit is geborgd in een vergunningvoorschrift, Hierdoor zal er tijdens de ruiperiode geen verstoring optreden. Op die basis concludeer ik dat significante verstoring van vogels in het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe door bovenwatergeluid en beweging ten gevolge van de aanleg van kabels niet optreedt.

Natura 2000-gebied Voordelta

- Zeehonden

Zeehonden kunnen vooral verstoord worden als zij gebruik maken van platen. De verstoringafstand boven water voor zeehonden ligt op ongeveer 1200 meter. Er liggen geen platen in de maximale afstand van het tracé waarbinnen zeehonden op platen verstoord kunnen worden ten gevolge van beweging (1.200 meter).

Er kunnen wel foeragerende zeehonden aanwezig zijn, die verstoord kunnen worden. Deze zeehonden hebben echter de mogelijkheid om uit te wijken naar andere gebieden om te foerageren. Er wordt 9 dagen per jaar verstoord.

Verstoring zal uitgesloten kunnen worden door ten minste een afstand van 1.200 meter van de ligplaten aan te houden. Om die reden heb ik in de vergunning een nader voorschrift opgenomen. Ik concludeer dat significante verstoring als gevolg van de aanleg van kabels op Grijze- en Gewone zeehond in het Natura 2000-gebied Voordelta niet zal optreden.

- Vogels

In de Voordelta zijn een flink aantal vogels (veel eenden, steltlopers) aangewezen en hebben als gevolg daarvan een instandhoudingsdoel. Deze vogels kunnen door bovenwatergeluid en beweging verstoord worden. Afhankelijk van de soort zal dit gebeuren in een straal van 500 tot 1.500 meter.

In de Voordelta wordt er 9 dagen per jaar gewerkt. Door voldoende ver weg te blijven van de rustgebieden en een afstand te bewaren van 500 meter in de ruiperiode van bergeenden zal verstoring uitgesloten kunnen worden. Dit is geborgd in een nader vergunningvoorschrift. Dit overwegende kom ik tot de conclusie dat de aanleg van kabels geen significante verstoring tot gevolg heeft voor vogels, in het bijzonder bergeend, in het Natura 2000-gebied Voordelta.

Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

- Zeehonden

Zeehonden kunnen vooral verstoord worden als zij gebruik maken van platen. De verstoringafstand boven water voor zeehonden ligt op ongeveer 1.200 meter. Er liggen geen platen in de maximale afstand van het tracé waarbinnen zeehonden op platen verstoord kunnen worden ten gevolge van beweging (1.200 meter). Er kunnen wel foeragerende zeehonden aanwezig zijn, die verstoord kunnen worden. Deze zeehonden hebben echter de mogelijkheid om uit te wijken naar andere gebieden om te foerageren. Er wordt 7 dagen per jaar verstoord. Verstoring zal uitgesloten kunnen worden door ten minste een afstand van 1.200 meter van ligplaten aan te houden. Dit is geborgd in een vergunningvoorschrift. Ik concludeer dat de aanleg van kabels niet leidt tot significante verstoring van de Grijze – en Gewone zeehond in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan.

Aanleg kabels: Effecten door vertroebeling

Doordat er moet worden gebaggerd voor de aanleg van de kabels, zal er bodemmateriaal worden verplaatst, waardoor er vertroebeling optreedt. Er ontslaat een slibwolk. Langs het baggertraject verplaatst zich een slibpluim. In de passende beoordeling zijn modelberekeningen gedaan voor het gedeelte van de platforms naar de Vlake van de Raan, en van de Vlake van de Raan naar het aanlandingspunt. Bij het achter elkaar aanleggen van de kabel kunnen de losse simulatie-getallen gebruikt worden, bij het gelijktijdig aanleggen van het gedeelte van het platform naar de Vlake van Raan en van de Vlake van de Raan naar het aanlandingspunt dienen de getallen opgeteld te worden. Als de trajecten achter elkaar aangelegd worden ligt de concentratie slib in de wolk tussen de 2 en 5 mg/l. Gedurende enkele dagen zijn er op sommige plekken hogere concentraties aanwezig. Zo is er in het gebied van de platforms naar Vlake van de Raan op 4 dagen tussen de 5 en 10 mg/l slib aanwezig met een areaal van maximaal 2,6 km². In de Passende Beoordeling is verder aangegeven dat voor het gebied van de Vlake van de Raan naar Westerschelde de concentraties slib in de wolk ligt tussen de 2 en 10 mg/l ligt. Gedurende 9 dagen is er een slibwolk van 5 tot 10 mg/l aanwezig met een areaal van maximaal 1,8 km².

De toename van de vertroebeling leidt tot een afname van de primaire productie, wat weer een doorvertaling kan hebben op de gehele voedselbeschikbaarheid in

het gebied, en de habitats van de Natura 2000-gebieden. Er is in de Passende Beoordeling een schatting gegeven van de afname van de primaire productie per Natura 2000-gebied waarbij gekeken is naar de slibwolk in het Natura 2000-gebied, er is gekeken welk seizoen en welk deel van de oppervlakte van het Natura 2000-gebied is geremd. Zo is er een inschatting van de afname van de primaire productie gemaakt.

Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe

- Habitattypen (H1110B en H1130)

De afname van de primaire productie kan een effect hebben op de kwaliteitskenmerken van het habitatype H1110B en H1130. De afname van de primaire productie in de Westerschelde varieert van 2,1% in de lente/zomer tot 0,6% in de herfst en 0,48% in de winter bij het gedeelte aanleg Vlakte van de Raan – Westerschelde en minder dan 0,1% door aanleg in het gedeelte bij de platforms. Om de afname van de primaire productie te voorkomen wordt in de Westerschelde enkel in de wintermaanden gebaggerd van 1 september tot 1 februari. In die periode is de primaire productie laag en niet essentieel voor het ecosysteem. Ik concludeer dan ook dat de aanleg van kabels niet leidt tot significante verslechtering van de habitattypen Permanent overstroomde zandbanken, subtype Noordzee kustzone (H1110B) en Estuaria (H1130) in het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe.

- Visdief, dwergstern en grote stern

Door vertroebeling zal er mogelijk invloed zijn op het vangstsucces van zichtjagers als grote stern en visdief.

Zowel voor de visdief, de dwergstern als de grote stern zijn er instandhoudingsdoelstellingen in de Westerschelde. In de Westerschelde zal bij baggeren in de zomermaanden het slibgehalte met gemiddeld 19% toenemen, waardoor het doorzicht maximaal 12 cm minder wordt. Als wordt gekeken naar de toename van bijvoorbeeld punt C in de Westerschelde, dan kan bij werkzaamheden in de zomermaanden er wel tot 35% toename van slib ten opzichte van de huidige situatie zijn op bepaalde punten. De toename van het slib en de bijbehorende afname van het doorzicht zou kunnen leiden tot een vermindering van het vangstsucces van de sterns met 2%. Na 138 dagen is het effect van slib in het water verdwenen.

De Grote stern heeft als doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 6.200 paren. Op de Hooge Platen heeft een kolonie zich gevestigd in 1987. In dit gebied wordt behoud nagestreefd, omdat de potentie van het gebied voor herstel onvoldoende is. Door de activiteiten is er een tijdelijke achteruitgang (maximaal 138 dagen per jaar voor 2 jaar) van het leefgebied rond de Hooge Platen.

De Visdief heeft als doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 6.500 paren. Van oudsher broeden rond de 1.000 paren visdieven in de Westerschelde. De Hooge Platen zijn in toenemende mate van belang als broedplaats. Ondanks de

landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet direct vereist, daar zich al jaren lang een geleidelijke toename aftekent. De visdief foerageert maximaal 5 km van de broedplaats. Het foerageergebied van de Hooge Platen en het effect van de slibpluim kunnen op enig moment overlappen. Ook de visdief kan dus effect ondervinden van de tijdelijke achteruitgang van het doorzicht.

Het doel voor de Dwergstern is: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 300 paren. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet voor uitbreiding van de populatie gekozen gezien de onzekerheid in de ontwikkelingen in het Deltagebied. Ook de Dwergstern kan effect ondervinden.

Er zal echter niet gebaggerd worden in de periode van 1 februari tot 1 september. Het broedseizoen is van april tot juni. Op 1 april zal als gevolg van deze activiteit minimaal slib in de waterkolom aanwezig mogen zijn om eventuele achteruitgang van broedsucces door vermindering van vangstsucces te voorkomen. Dit houdt in dat de laatste werkzaamheden ruim voor 1 april geëindigd moeten zijn als er volgens de worst case methode wordt gewerkt (baggeren). Indien een andere aanlegmethodiek wordt gebruikt, zal dit effect niet of minder optreden. Dit heb ik geborgd in een nader vergunningvoorschrift. Op die basis concludeer ik dat significante verslechtering van het leefgebied van de grote stern, de dwergstern en de visdief in het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe door de aanleg van kabels niet zal optreden.

- Trekvissen

Trekvissen kunnen hinder ondervinden van de slibwolk en de vertroebeling bij het trekken van de rivieren naar zee en vice versa. Finten trekken van half mei tot half juli stroomopwaarts. In de nazomer trekken de finten weer naar zee (augustus/september). De gevoelige maanden zijn april tot en met september. Zeeprikken migreren in het voorjaar stroomopwaarts, gedurende voorjaar en zomer terug naar zee, er zijn echter ook gebieden waar de trek van oktober tot mei duurt. Rivierprikken trekken van het najaar tot het vroege voorjaar stroomopwaarts, jonge rivierprikken trekken van de zomer tot begin winter terug naar zee. Op bepaalde momenten is er over de gehele breedte van de Westerschelde vertroebeling, afhankelijk van de planning van de slibwolken kunnen migrerende trekvissen slibpluimen tegenkomen. Er is in de Westerschelde natuurlijk van nature al behoorlijk wat vertroebeling. De trekvissen zullen er dus wel enigszins aan gewend zijn.

Om grote effecten op trekvissen te voorkomen zullen de baggerwerkzaamheden op het tracé van de wal naar de zeevaartse grens met de Vlakte van Raan niet in de periode februari tot en met augustus mogen plaatsvinden. Daarnaast is het gewenst dat een uitvoeringsmethodiek wordt gekozen waarbij zo min mogelijk slib wordt gegenereerd (er is nu immers uitgegaan van een 'worst case' aanlegmethode), en dat er, rekening houdende met de migratiemogelijkheden van de trekvissen, zo mogelijk geen werkzaamheden plaatsvinden in de trekperiode van de trekvissen. Met dit doel heb ik 2 vergunningvoorschriften opgenomen. Op

die basis kunnen significant negatieve effecten op trekvissen in het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe worden uitgesloten.

Natura 2000-gebied Voordelta

- Permanent overstroomde zandbanken, subtype Noordzee kustzone (H1110B)

De afname van de primaire productie kan een effect hebben op de kwaliteitskenmerken van het habitatype H1110B. De afname van de primaire productie in de Voordelta varieert van 0,16% (effect door aanleg gedeelte platform-Vlakte van de Raan) tot 0,044% (effect door aanleg Vlakte van de Raan-aanlanding) in de lente/zomer tot 0,063% (effect door aanleg gedeelte platform-Vlakte van de Raan) tot 0,018% (effect door aanleg Vlakte van de Raan-aanlanding) in de herfst/winter. Om de afname van de primaire productie te voorkomen wordt op het tracé van de wal naar de zeewaartse grens met de vlakte van de Raan enkel in de wintermaanden gebaggerd van 1 september tot 1 februari. Ik kom tot de conclusie dat er geen significante verslechtering optreedt van het habitatype Permanent overstroomde zandbanken, subtype Noordzee kustzone (H1110B) in het Natura 2000-gebied Voordelta. Het in verhouding geringe effect op dit habitatype acht ik aanvaardbaar.

- Visdief en grote stern

Zowel de visdief als de grote stern hebben een instandhoudingsdoelstelling in het Natura 2000-gebied de Voordelta. De visdief heeft een foerageerrange van 5 km rond zijn nest. Deze soort zal geen effect ondervinden van de vertroebeling omdat zijn foerageerrange niet overlapt met de slibwolken. Mogelijk kan de grote stern wel effect ondervinden. Vanwege afname van de primaire productie zal niet gebaggerd worden in de periode van 1 februari en 1 september. Deze maatregel heeft ook een mitigerend effect voor zichtjagende vogels. Tijdens het broedseizoen zal er dan ook geen sprake zijn van vertroebeling. Er is ook voldoende ruimte om elders te foerageren. Om die reden is er ook naar mijn mening geen sprake van significante verslechtering van het leefgebied van visdief en grote stern in het Natura 2000-gebied Voordelta.

- Trekvissen

Mogelijk kunnen er negatieve effecten ontstaan voor de trekvissen. Finten trekken van half mei tot half juli stroomopwaarts. In de nazomer trekken de finten weer naar zee (augustus/september). De gevoelige maanden zijn april t/m september. Zeeprikken migreren in het voorjaar stroomopwaarts, gedurende voorjaar en zomer terug naar zee, er zijn echter ook gebieden waar de trek van oktober tot mei duurt. Rivierprikken trekken van het najaar tot het vroege voorjaar stroomopwaarts, jonge rivierprikken trekken van de zomer tot begin winter terug naar zee. Op bepaalde momenten is er sprake van vertroebeling in de Voordelta, afhankelijk van de planning van de slibwolken kunnen migrerende trekvissen slibpluimen tegenkomen. Er is op zee echter van nature al behoorlijk wat vertroebeling. De trekvissen zullen er dus wel enigszins aan gewend zijn. Ik concludeer dat er, door de uitvoer van mitigerende maatregelen die in vergunningvoorschriften zijn geborgd, geen significant negatieve effecten optreden op trekvissen in het Natura 2000-gebied Voordelta.

Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

- Permanent overstroomde zandbanken, subtype Noordzee kustzone (H1110B)

De afname van de primaire productie kan een effect hebben op de kwaliteitskenmerken van het habitatype H1110B. De afname van de primaire productie in de Vlake van de Raan varieert van 0,55 (effect door aanleg gedeelte platform-Vlake van de Raan) tot 1,6% (effect door aanleg Vlake van de Raan-aanlanding) in de lente/zomer tot 0,28% (effect door aanleg gedeelte platform-Vlake van de Raan) tot 0,82% (effect door aanleg Vlake van de Raan-aanlanding) in de herfst/winter. Om de afname van de primaire productie te voorkomen wordt op het tracé van de wal naar de zeewaartse grens met de Vlake van de Raan enkel in de wintermaanden gebaggerd van 1 september tot 1 februari. Ik concludeer dat de aanleg van kabels niet leidt tot significante verslechtering van het habitatype Permanent overstroomde zandbanken, subtype Noordzee kustzone (H1110B) in het Natura 2000-gebied Voordelta. Het in verhouding geringe effect op dit habitatype acht ik aanvaardbaar.

- Trekvissen

Mogelijk kunnen er negatieve effecten ontstaan voor de trekvissen. Finten trekken van half mei tot half juli stroomopwaarts. In de nazomer trekken de finten weer naar zee (augustus/september). De gevoelige maanden zijn april tot en met september. Zeeprikken migreren in het voorjaar stroomopwaarts, gedurende voorjaar en zomer terug naar zee, er zijn echter ook gebieden waar de trek van oktober tot mei duurt. Rivierprikken trekken van het najaar tot het vroege voorjaar stroomopwaarts, jonge rivierprikken trekken van de zomer tot begin winter terug naar zee. Op bepaalde momenten is er sprake van vertroebeling. Afhankelijk van de planning van de slibwolken kunnen migrerende trekvissen slibpluimen tegenkomen. Er is op zee echter van nature al behoorlijk wat vertroebeling. De trekvissen zullen er dus wel enigszins aan gewend zijn. Ook naar mijn inschatting treden er, door de uitvoer van mitigerende maatregelen die in vergunningvoorschriften zijn geborgd, geen significant negatieve effecten op trekvissen in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan op.

Aanleg kabels: Effecten door sedimentatie

Door de bedekking door sediment kunnen bodemdieren beïnvloed worden. Bij grote bedekking kunnen bodemdieren niet overleven. Uit de modelstudies van de Passende beoordeling komt echter dat er in het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe maximaal 3 mm is op enkele plekken nabij het kabeltracé. Over het algemeen zal maximaal 2 mm bedekking zal plaatsvinden op en nabij het kabeltracé. Dit heeft geen significant negatieve effecten.

Aanleg kabels: Habitatverlies

De Kabels worden aangelegd door de Voordelta en de Vlake van de Raan, alsmede door de Westerschelde, zowel buitendijks als in de Westerschelde zelf. De kabelgoot is maximaal 14 meter per kabel. Daarnaast wordt er een strook van 200 meter verstoord doordat het bodemmateriaal wat uit de kabelgoot komt,

naast de kabelgoot wordt neergelegd. In de aanvraag wordt er van uit gegaan dat dit materiaal op natuurlijke wijze weer de kabelgoot in zal sedimenteren.

Natura 2000-gebied Westerschelde & Saefthinghe

- Habitattypen (H1110B en H1130)

In de passende beoordeling geeft tabel 26 de habitataantasting aan per kabel. Er worden 4 kabels aangelegd (2 per jaar).

In de Westerschelde zal 4 maal 224 ha H1110/H1130 = 896 ha worden aangetast gedurende 2 jaar, dus 448 ha per jaar. Dat is circa 1% per jaar van het totale oppervlak. Het duurt enkele jaren voordat het habitat weer hersteld is. De 448 ha per jaar ligt boven de cumulatieve oppervlaktegrens waarde van 10 ha. H1110B heeft een behoudsdoelstelling, H1130 heeft een uitbreidingsdoelstelling. Er wordt vooral H1110 aangetast, namelijk 844 ha in 2 jaar, dus 422 ha per jaar. Het gaat in de worst case situatie (uitgaande van baggeren) om 1% per jaar. Dat ligt net op de significantiegrens. Omdat er voornamelijk een behoudsdoelstelling ligt (in relatie tot H1110B), is dit vergunbaar. Wat habitatype H1130 aangaat blijft er nog voldoende ruimte over het realiseren van de uitbreidingsdoelstelling voor dit habitatype die, blijkens het aanwijzingsbesluit, voorzien is in uitbreiding van de oppervlakte met laagdynamische delen (droogvallende platen en ondiepe wateren).

Volgens de passende beoordeling vindt de aanleg van kabels in de Westerschelde plaats door de aanlegmethode baggeren. Trenchen geeft echter een veel kleinere aantasting. Ik acht het dan ook gewenst dat daar waar mogelijk een aanlegmethode wordt toegepast waarmee de aantasting wordt verminderd. Hiertoe heb ik een nader voorschrift opgenomen. Op die basis concludeer ik dat het tijdelijke habitatverlies van de habitattypen H1110B en H1130 in het Natura 2000-gebied door de aanleg van kabels als niet significant negatief kan worden beschouwd.

- Slijkgrasvelden (H1320)

Het ingraven van de kabels bij de aanlanding leidt tot aantasting van het habitatype H1320. In totaal betreft het 0,14 ha ofwel 0,08% van de totale oppervlakte van dit habitatype in het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saefthinghe. Volgens de passende beoordeling kunnen significante effecten worden uitgesloten, omdat er een mitigerende maatregel wordt genomen. Deze maatregel houdt in dat de bovenste laag van het slik (de wortelzone), voorafgaande aan de graafwerkzaamheden, wordt geplagd en na afloop van de werkzaamheden wordt teruggeplaatst. Hierdoor blijft vegetatieve uitbreiding van het slijkgras nog mogelijk en wordt het habitatype op deze locatie behouden. Tevens worden rijplaten gelegd, zodat betreding van het slik alleen via deze rijplaten mogelijk is en zodoende vertrapping vermeden wordt. Dit heb ik geborgd in een nader vergunningvoorschrift. Overwegende dat

- het zowel in absolute als in relatieve zin om een geringe aantasting van het onderhavige habitatype gaat,
- de instandhoudingsdoelstelling voor dit habitatype blijkens het ontwerp beheerplan Deltawateren op de korte termijn – in de beheerplanperiode 2015-2021 – gehaald wordt,

- er op grond van het beheerplan maatregelen worden getroffen om het onderhavige habitattype te behouden, kom ik tot de conclusie dat het ingraven van de kabels niet leidt tot een significant negatief effect op het habitattype H1320.

Natura 2000-gebied Voordelta

- Permanent overstroomde zandbanken (H1110B)

Het tracé van de kabel verstoort 88 ha van het habitattype H1110B per kabel. Voor 4 kabels zal dit uitkomen op 352 ha in het totaal. Per jaar zal er 176 ha verstoord worden. Het duurt enkele jaren voordat het habitat weer hersteld is. De 176 ha per jaar ligt boven de cumulatieve oppervlaktegrens waarde van 10 ha. In het totaal is dit 0,22% van het totale oppervlak van de Voordelta per jaar. H1110 heeft een behoudsdoelstelling in de Voordelta. De tijdelijke, naar verhouding (uitgedrukt in procenten ten opzichte van het totale oppervlak van H1110B) geringe afname kan ook naar mijn mening als niet significant ingeschat worden.

Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

- Permanent overstroomde zandbanken, subtype Noordzee kustzone (H1110B)

Het tracé van de kabel verstoort 62 ha van het habitattype H1110B per kabel. Voor 4 kabels zal dit uitkomen op 248 ha in het totaal. Per jaar zal er 124 ha verstoord worden. Het duurt enkele jaren voordat het habitattype weer hersteld is. De 124 ha per jaar ligt boven de cumulatieve oppervlaktegrens waarde van 10 ha. In totaal is dit 0,6% van het totale oppervlak van de Vlake van de Raan per jaar. H1110B heeft een behoudsdoelstelling in de Vlake van de Raan. De tijdelijke, in procentueel opzicht geringe afname is ingeschat als niet significant. Ik deel deze conclusie.

Operationele fase: verstoring door onderhoud kabels en platforms

Tijdens de operationele fase zal er gebruik en onderhoud plaatsvinden. Onderhoud gebeurt door met schepen naar de platforms te varen en door de kabels te inspecteren, en waar nodig te onderhouden. Bij het gebruik wordt verlichting gebruikt.

De kabels worden incidenteel geïnspecteerd en indien daar aanleiding toe is, onderhouden. Er zullen dan dezelfde effecten ontstaan als bij aanleg, maar in veel mindere mate. De inschatting dat er dezelfde effecten optreden is een worst case inschatting. Dezelfde voorschriften en mitigerende maatregelen als bij de aanleg zullen van toepassing zijn.

Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe

- Zeehonden

Onderhoudsschepen zullen vermoedelijk door de Westerschelde varen. De Gewone zeehonden van de Westerschelde kunnen hinder ondervinden van de onderhoudsschepen. Deze schepen zullen afstand tot aan de zeehondenplaten en de Hoogwatervluchtplaatsen (hierna: HVP's) moeten behouden.

Door de aanleg (tijdelijk) en het onderhoud dat nu samen wordt bepaald op maximaal 30 jaar, zullen de scheepsbewegingen van en naar het platform toenemen. Afhankelijk van de vaarroute van de aanleg- en onderhoudsschepen van de haven naar de onderhoudslocatie kan hierdoor verstoring ontstaan van de platen en wordt het behalen van de instandhoudingdoelstellingen voor de zeehonden van de Voordelta en Deltawateren bemoeilijkt.

In het ontwerp Natura 2000-beheerplan Deltawateren 2015-2021 is een aantal vormen van bestaand gebruik opgenomen (onder andere recreatievaart, zandtransport, visserij) inclusief maatregelen ter bescherming van de droogvallende platen en aanwezige zeehonden. De platforms zijn echter niet opgenomen als bestaand gebruik in de beheerplannen. Daarom zullen ter bescherming van de zeehondenplaten de in het ontwerp beheerplan genoemde maatregelen als voorschrift in deze vergunning opgenomen worden, totdat in een volgende versie van dit beheerplan (voorzien in 2021) de aanleg- en onderhoudsschepen van de platforms zijn opgenomen als bestaand gebruik. Met inbegrip van de genoemde mitigerende maatregelen die zijn geborgd in vergunningvoorschriften, kan worden uitgesloten dat het duurzame voortbestaan van de populaties gewone en grijze zeehonden in de Zuidelijke Noordzee wordt aangetast. Gelet op de instandhoudingdoelstellingen voor de beide soorten in de Natura 2000-gebieden die voor deze soorten zijn aangewezen, kan worden uitgesloten dat de doelaantallen van deze Natura 2000-gebieden, waar onder het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saefthinghe, worden aangetast. Ik concludeer derhalve dat significante verstoring van Grijze- en Gewone zeehond in het voornoemde Natura 2000-gebied gedurende de operationele fase kan worden uitgesloten.

- Vogels

Ook de vogels op de Westerschelde kunnen hinder ondervinden van de onderhoud. Als verstoringafstand van vogels wordt maximaal een verstoringafstand van 1.500 meter genomen. Onderhoudsschepen zullen niet binnen een straal van 1.500 meter van platen en HVP's mogen komen. In de ruiperiode (juni tot en met augustus) zijn de verschillende vogels het gevoeligst. Door in de ruiperiode en de broedperiode een minimale afstand van 500 meter aan te houden, zal er tijdens de ruiperiode en de broedperiode geen verstoring optreden.

Natura 2000-gebied Voordelta

- Vogels

Vogels vanuit de Voordelta kunnen hinder ondervinden van de verlichting van de platforms. Voor de platforms zal daarom een verlichtingsplan moeten worden opgesteld, ter goedkeuring door het bevoegd gezag, waarbij aangegeven wordt op welke wijze de lichthinder voor vogels (en vleermuizen) zoveel mogelijk beperkt wordt, binnen de wettelijke regels. Enkel de wettelijk verplichte verlichting zal worden gevoerd. Dit is vastgelegd in een nader voorschrift.

De aanleg (tijdelijk) en het onderhoud zal gezamenlijk circa 30 jaar duren. In die periode zullen de scheepsbewegingen van en naar de platforms toenemen. Afhankelijk van de vaarroute van de aanleg- en onderhoudsschepen kan hierdoor verstoring ontstaan van de platen en wordt het behalen van de instandhoudingdoelstellingen voor de zeehonden van de Voordelta en Deltawateren bemoeilijkt.

In het ontwerp Natura 2000-beheerplan Voordelta 2015-2021 is een aantal vormen van bestaand gebruik opgenomen (onder andere recreatievaart, zandtransport, visserij), inclusief maatregelen ter bescherming van de droogvallende platen en aanwezige zeehonden. De platforms zijn echter niet als bestaand gebruik in het ontwerp beheerplan opgenomen. Voor voldoende rust op de platen zijn er in het ontwerp beheerplan Voordelta wel maatregelen opgenomen. Deze kunnen als mitigerende maatregelen opgenomen worden en zijn geborgd in vergunningvoorschriften. Hiermee kunnen significante effecten voorkomen worden.

Gebruik kabels: Effecten door elektromagnetische velden

Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe

- Trekvissen

Bepaalde vissoorten, waar onder trekvissen als zeeprík, rivierprík en fint, kunnen elektromagnetische velden waarnemen en hier mogelijk effect van ondervinden. Er is nog veel onbekend over het effect van elektromagnetische velden op trekvissen. Trekvissen kunnen een barrièrre ondervinden of gedesorienteerd raken. Voor de Westerschelde gaat het vooral om vissen. Er is echter nog veel onbekend. Ik verbind daarom een monitoringsvoorschrift aan de vergunning.

In de diepere delen van het tracé is er voldoende waterkolom boven de kabel om er vrij van elektronische velden overheen te zwemmen als vis. In ondiepere delen is het onduidelijk hoe groot het eventuele effect is.

De kabel ligt in de lengterichting van de Westerschelde. Mocht er barrièrewerking optreden, dan zal dit theoretisch niet de trekvissen beïnvloeden, omdat deze dan met de kabel mee richting zee en vice versa kunnen trekken.

Ook naar mijn inschatting zullen er geen significant negatieve effecten optreden. Om de effecten te verminderen is voldoende bedekking en onderzoek gewenst. Hiertoe heb ik in de vergunning nadere voorschriften opgenomen.

Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

- Bruinvissen, trekvissen

Bruinvissen en trekvissen als zeeprík, rivierprík en fint kunnen elektromagnetische velden waarnemen en hier mogelijk effect van ondervinden. Er is nog veel onbekend over het effect van elektromagnetische velden op trekvissen en bruinvissen. Trekvissen en bruinvissen kunnen een barrièrre ondervinden of gedesorienteerd raken.

In de passende beoordeling zijn berekeningen gedaan waarbij aangegeven is dat bij een ingraafdiepte van 1 meter een bruinvis tot 15,3 meter afstand kan waarnemen. Dit wil niet zeggen dat de bruinvis over de gehele afstand van 15,3 meter hier een barrièrewerking van ondervindt, aangezien de gevolgen niet bekend zijn. In de diepere delen van het tracé is er voldoende waterkolom boven de kabel om er vrij van magnetische velden overheen te zwemmen. Waar bruinvis of vis zich in ondiepere delen bevinden, is het onduidelijk hoe groot het eventuele effect is.

De kabel ligt van platforms naar de Westerschelde. Mocht er barrièrewerking optreden dan zal dit theoretisch niet de trekvissen beïnvloeden, omdat deze dan met de kabel mee richting zee en vice versa kunnen trekken. Ingeschat wordt dat er geen significant negatieve effecten optreden. Om de effecten te verminderen is voldoende bedekking en onderzoek nodig. Dit is vertaald in nadere vergunningvoorschriften. Deze geven voldoende garantie om te kunnen ingrijpen voor het geval mocht blijken dat er zich tijdens de operationele fase toch significant negatieve effecten voordoen door elektromagnetische velden op bruinvis en/of trekvissen.

Effecten op Belgische gebieden: vertroebeling

Natura 2000-gebied Vlake van de Raan

- Permanent overstroomde zandbanken (H1110)

De afname van de primaire productie kan een effect hebben op de kwaliteitskenmerken van het habitatype H1110B. De afname van de primaire productie in de Belgische Vlake van de Raan varieert van 0,42% (bij aanleg van het gedeelte platforms-Vlake van de Raan) tot 1,5% (bij aanleg van het gedeelte Vlake van de Raan – aanlanding) in de lente/zomer tot 0,21% (bij aanleg van het gedeelte platforms – Vlake van de Raan) tot 0,74% (bij aanleg van het gedeelte Vlake van de Raan – aanlanding) in de herfst/winter. Om de afname van de primaire productie te voorkomen wordt op het tracé van de wal naar de zeewaartse grens met de Vlake van de Raan enkel in de wintermaanden gebaggerd van 1 september tot 1 februari. Dit overwegende kom ik tot de conclusie dat er geen sprake is van significante verslechtering van het habitatype Permanent overstroomde zandbanken (H1110) in het Belgische Natura 2000-gebied Vlake van de Raan.

Vogelrichtlijngebied SBZ3

- Vogels

Zowel de visdief, dwergstern als de grote stern zijn instandhoudingdoelstellingen in SBZ3. Er kunnen effecten optreden op deze zichtjagende soorten. Door op het tracé van de wal naar de zeewaartse grens met de Vlake van de Raan niet tijdens of rondom het broedseizoen te baggeren, zullen de soorten in het broedseizoen geen effect ondervinden van verminderd doorzicht. In de perioden buiten het broedseizoen zijn deze soorten minder gebonden aan een locatie.

Er is voldoende ruimte om elders te foerageren. Ik concludeer dan ook dat de aanleg van kabels geen significante verslechtering van het leefgebied van visdief, dwergstern en grote stern veroorzaakt in het Belgische Vogelrichtlijngebied SBZ3.

Door de mitigerende maatregelen die zijn geborgd in vergunningvoorschriften, zullen effecten op de Natura 2000-gebieden in België voorkomen kunnen worden.

Natuurmonumentwaarden

Ten aanzien van de diverse flora en fauna zoals benoemd in het besluit tot aanwijzing van de gebieden Verdrongen Zwarte Polder, Schor van Waarde en Verdrongen Land van Saeftinghe als beschermd natuurmonument merk ik het volgende op. Deze waarden vallen voor een zeer groot deel binnen de beoordeling van de effecten in relatie tot het betrokken Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Naar mijn mening voorziet de voorgaande passende beoordeling ook in een toetsing die, qua algemene aannames en de diverse mitigerende maatregelen, gelding heeft voor de kenmerken en waarden van de betrokken beschermde natuurmonumenten.

Conclusie

Naar mijn oordeel is, mede gelet op de instandhoudingdoelstellingen voor de betrokken Natura 2000-gebieden, met de effecten zoals die in hoofdstuk 6 en 7 van de passende beoordeling zijn aangegeven, een volledig inzicht gegeven in de mogelijke effecten die in het bovenvermelde beïnvloedingsgebied zijn te verwachten als gevolg van de aangevraagde activiteit. De passende beoordeling is dan ook genoegzaam uitgevoerd en biedt de noodzakelijke basis voor de in artikel 19g, lid 1, van de Nb-wet 1998 genoemde verzekering.

CUMULATIE

Op basis van artikel 19f van de Nb-wet 1998 dient bij vergunningverlening voor projecten of plannen een beoordeling plaats te vinden van de cumulatieve effecten indien deze projecten of plannen, afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of handelingen, significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied.

Ik heb hiervoor reeds geconcludeerd dat de uitvoering van de voorgenomen activiteiten zelfstandig beschouwd, niet kan leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de betreffende Natura 2000-gebieden of een significant versturend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor de betreffende gebieden zijn aangewezen.

In de passende beoordeling is er voor de gebieden op zee gecumuleerd met de windparken op zee en seismisch onderzoek. In beide gevallen heeft dit te maken met onderwatergeluid. Als gevolg van enkel de aanleg van de platforms kunnen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling voor de Bruinvis in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan worden uitgesloten, echter in combinatie met de aanleg van de windparken Borssele in dezelfde periode en hetzelfde gebied, en de mogelijke aanleg van de Belgische windparken, kunnen

significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling voor de Bruinvis in het Natura 2000-gebied Vlake van de Raan niet worden uitgesloten. De voortplanting van onderwatergeluid door het heien van de platforms zal derhalve beperkt dienen te worden. Ik heb daarom in de vergunning een aantal nadere voorschriften opgenomen.

In de passende beoordeling is er voor de Westerschelde gecumuleerd met

- Verplaatsing stortvakken onderhoudsspecie uit havens Westerschelde
- Onderhoud vaargeul Westerschelde
- Proefstortlocaties vaargeulonderhoud Westerschelde
- Hoogspanningsverbinding Zuid-West 380 KV, Borssele-Rilland
- Zandruilproef Westerschelde
- Ontmanteling Borssele 12

Verplaatsing stortvakken onderhoudsspecie uit havens Westerschelde

Rondom de havens van de Westerschelde worden regelmatig baggerwerkzaamheden uitgevoerd. Het verspreiden van de havenbaggerspecie vindt plaats in vaste stortvakken in de Westerschelde.

Er zijn alternatieve stortvakken gedefinieerd, die passend zijn beoordeeld. Cumulatie kan voorkomen bij effecten als gevolg van onderwatergeluid, vertroebeling en habitataantasting op zee. Uit de passende beoordeling voor verplaatsing van de stortvakken (Arcadis, 2013a) blijkt dat het verplaatsen van stortvakken en het voortzetten van bestaande stortactiviteiten geen negatief effect heeft op beschermde habitattypen of soorten. Cumulatie met TOZ Borssele is niet aan de orde.

Onderhoud vaargeul Westerschelde

Regelmatig wordt de vaargeul van de Westerschelde onderhouden. Vanaf 2015 wordt jaarlijks ongeveer 11,7 miljoen kubieke meter onderhoudsbaggerspecie verwijderd uit de vaargeul.

Op 20 december 2013 heeft de Minister van EZ vergunning verleend op grond van de Natuurbeschermingswet voor de onderhoudsbaggerwerkzaamheden aan de vaargeul van de Westerschelde voor de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2021. Cumulatie kan voorkomen bij effecten als gevolg van onderwatergeluid, vertroebeling en habitataantasting op zee. Uit de passende beoordeling voor het onderhoud van de vaargeul Westerschelde (Arcadis, 2013b) wordt geconcludeerd dat de uitvoering van het onderhoud aan de vaargeul van de Westerschelde niet leidt tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Cumulatie met TOZ Borssele is niet aan de orde.

Proefstortlocaties vaargeulonderhoud Westerschelde

De eventuele in gebruik name van één of meerdere proefstortlocaties betekent een afwijking van de bestaande natuurvergunningen. Het storten van baggerspecie afkomstig van onderhoudsbaggerwerkzaamheden aan de vaargeul in de Westerschelde, in de geselecteerde proefstortlocaties is passende beoordeeld. Cumulatie kan voorkomen bij effecten als gevolg van onderwatergeluid, vertroebeling en habitataantasting op zee. Uit de passende beoordeling voor

uitvoeren van proefstortingen in de Westerschelde blijkt dat, met inachtneming van de voorgestelde mitigerende maatregelen, dit niet leidt tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Cumulatie met TOZ Borssele is niet aan de orde.

Hoogspanningsverbinding Zuid-West 380 kV, Borssele-Rilland

TenneT is voornemens een nieuwe 380 kilovolt (kV) hoogspanningsverbinding in Zuidwest-Nederland aan te leggen. Met de aanleg van het zuidwestelijke deel van het tracé, tussen Borssele en Rilland en de aanleg van het hoogspanningsstation bij Borssele kan cumulatie met het project TOZ Borssele optreden als gevolg van verstoring boven land en habitataantasting op land. Uit de passende beoordeling realisatie van het zuidwestelijke deel van de hoogspanningsverbinding (Arcadis, 2015) blijkt dat er geen negatieve effecten optreden als gevolg van verstoring boven land van kwalificerende natuurwaarden voor het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Cumulatie met TOZ Borssele voor de effectketen verstoring kan daarmee worden uitgesloten.

Zandruilproef Westerschelde

Het winnen van zand in de Westerschelde is met ingang van 1 januari 2015 niet langer toegestaan omdat de Westerschelde een negatieve zandbalans kent. Om het sedimentvolume niet verder negatief te beïnvloeden wordt via de 'zandruilproef' de mogelijkheid geboden om 750.000 m³ commercieel hoogwaardig zand te onttrekken en te vervangen door een zelfde hoeveelheid commercieel minder hoogwaardig zand dat op de Noordzee wordt gewonnen. Cumulatie kan voorkomen bij effecten als gevolg van onderwatergeluid, vertroebeling en habitataantasting op zee. Uit de passende beoordeling voor de zandruilproef Westerschelde (Grontmij, 2015) blijkt dat effecten als gevolg van onderwatergeluid en vertroebeling zijn uitgesloten. Cumulatie met TOZ Borssele voor deze beide effectketens is niet aan de orde. De win- en stortlocaties voor de zandruilproef liggen buiten het onderzoeksgebied voor deze effectketen (200 meter) van het project TOZ Borssele. Cumulatie met TOZ Borssele voor de effectketen habitataantasting op zee is niet aan de orde.

Ontmanteling kolencentrale Borssele 12

De centrale wordt in 2016 ontmanteld. Van cumulatie zal geen sprake zijn.

Ik concludeer dat binnen de aangeleverde passende beoordeling een volledige en juiste cumulatie-toetsing is uitgevoerd.

AFWEGINGSKADER STRUCTUURVISIE INFRASTRUCTUUR EN RUIMTE

Aangezien in dit geval het afwegingskader van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte het afwegingskader van de Vogel- en Habitatrichtlijn volgt, is met het doorlopen van het afwegingskader, zoals opgenomen in de Nb-wet 1998, materieel aan de vereisten van het afwegingskader van de voornoemde structuurvisie.

BESPREKING VAN DE INSpraak

Naar aanleiding van deze aanvraag zijn, op grond van artikel 44, lid 3, van de Nb-wet 1998 de provincie Zeeland, de gemeenten Vlissingen en Borssele, alsmede het Vlaamse Departement van Mobiliteit en Openbare Werken en de Belgische Federale overheidsdienst van Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu in de gelegenheid gesteld over deze aanvraag hun zienswijze kenbaar te maken.

Hierna volgt een weergave van de ontvangen zienswijzen op de aanvraag. Daar waar opmerkingen en suggesties niet reeds hiervoor aan de orde zijn geweest of niet binnen mijn inhoudelijke overwegingen reeds aan deze inspraak volledig tegemoet is gekomen, volgt mijn reactie (cursief weergegeven).

Het Vlaamse Departement Mobiliteit & Mobiele Werken (hierna: MOW) heeft een omvangrijke, gedetailleerde zienswijze ingediend. De onderstaande samenvatting geeft de inhoud van de zienswijze op hoofdpunten weer.

MOW vraagt zich af of de effecten van het nieuwe stortvlak voor Zeeland Seaport meegewogen zijn.

In het kader van de cumulatie zijn alleen vergunde projecten meegenomen.

MOW stelt dat de voorgenomen activiteit zeer abstract beschreven is. Hierdoor is het moeilijk om te beoordelen of de effecten op de Natura 2000-gebieden juist ingeschat zijn.

Er is beoordeeld op de worst case aanlegmethodiek, met het idee dat elke andere aanlegmethodiek binnen de beschreven effectgrenzen zal gaan vallen.

Volgens MOW is er voor de aanleg niet uitgegaan van de "worst case". Enerzijds is enkel gefocust op de aanleg, anderzijds is er niet uitgegaan van de meest belastende technieken.

Dat er niet wordt uitgegaan van de meest belastende technieken klopt niet helemaal. Er is van uit gegaan dat er wordt gebaggerd. Dat geeft èn de grootste vertroebeling èn het grootste ruimtebeslag. Waar mogelijk een gedeelte getrenched kan worden, zullen de effecten minder worden.

MOW is van mening dat de morfologische processen gezien haar ervaringen uit het verleden toch anders verlopen dan waarvan nu wordt uitgegaan in de passende beoordeling.

De zorg van Vlaanderen over de morfologie is bekend. De Westerschelde is een morfologisch hoogdynamische rivier.

MOW leest dat de kabels worden aangelegd op -25 meter LAT. Zij vraagt zich af of hiermee ter plaatse van de huidige vaargeul bedoeld wordt die in een dynamisch systeem zoals de Westerschelde niet vastligt, maar steeds verplaatst wordt. Zij vraagt zich af of er veiligheidszones langs de vaargeul voorzien zijn ter verhoging van de scheepvaartveiligheid.

Bovenstaande gaat over veiligheid en scheepvaart. Dat valt buiten de scope van Natura 2000. In de Waterwetvergunning wordt hier nader op ingegaan.

MOW stelt dat de effecten van onderhoud ook niet "worst case" zijn beschouwd. *Blz. 36 van de passende beoordeling vermeldt dat de tijdelijke effecten van de werkzaamheden tijdens de gebruiksfase te alle tijden kleiner zullen zijn dan tijdens de aanlegfase. Daarom zijn in de passende beoordeling de tijdelijke effecten door verstoring door mensen en machines tijdens de aanlegfase als worst case beoordeeld. Daar waar relevant is ook de verstoring in de gebruiksfase beoordeeld.*

MOV is van mening dat er niet expliciet is gemaakt welke aannames in de modellen gestopt zijn. Aandachtspunt voor haar is het effect van het baggeren ter hoogte van de sleuf en het vertroebelingseffect van de slibrijke specie.

TenneT gaat er van uit dat het slib naast de kabelgoot wordt gelegd en dat dit weer natuurlijk terugerodeert in de goot. Dat is twijfelachtig. In de Waterwet wordt daarom aangegeven dat TenneT de bodem weer in oorspronkelijke toestand moet terugbrengen. Er zal inderdaad bedekking zijn. Dat is meegenomen in het habitatverlies. Bedekking door sedimentatie is ook beschreven. Dat is enkele mm. Er wordt verwezen naar onderzoeken waarin staat dat de bodemfauna dat zou kunnen overleven.

Eveneens in relatie tot de aannames mist MOW onderbouwing van de aanname dat alle specie binnen een zone van 200 meter van de sleuf teruggestort kan worden. Bijkomende onderhoudswerken (bijvoorbeeld opnieuw begraven van kabels) of herstelwerken zijn niet als voorgenomen activiteit afzonderlijk benoemd. Door nieuwe werken zal er weinig sprake zijn van herstel van de beschadigde natuur dat blijkens de passende beoordeling wel jaren kan duren.

Dat klopt. Dit is echter geen onoverkomelijk probleem, omdat zoals Vlaanderen zelf aangeeft de Westerschelde een hoogdynamisch ecologisch systeem is.

MOW vermoedt dat er in de operationele fase een quasi permanente onderhoudsactie vereist is. Dit werkt in tegen de natuurlijke morfologische evolutie.

Momenteel wordt er ook al bijna permanent gebaggerd, onder andere door Vlaanderen. Wat dat betreft is het al een verstoord systeem. Semipermanent onderhoud zal wel voorkomen moeten worden. Conform de Waterwet zal TenneT een aanleg- en onderhoudsplan moeten indienen, waarin ook de onderhoudsstrategie zal worden opgenomen. Dit plan dient 8 weken voorafgaand aan de start van de werkzaamheden ingediend te worden en staat open voor bezwaar en beroep.

MOW merkt op dat de mogelijke effecten op het Zwin door sedimentatie niet in beschouwing zijn genomen.

Dat klopt. De maaswijdte van het gebruikte rekenmodel is te groot om het Zwin daarin op te nemen. Mocht een nadere detaillering van het model gewenst zijn, dan kan dat voor het definitieve besluit aangeleverd worden.

MOW plaatst een kanttekening bij de conclusie van de passende beoordeling dat de aantasting van 896 ha op zee (H1110B en H1130), ondanks de slechte staat van instandhouding van H1130, als niet significant beschouwd wordt.

De 896 ha is aantasting in de Westerschelde, niet op zee. Er wordt in de Westerschelde H1110 en H1130 aangetast. Dit is samengenomen. 844 ha is H1130. In het totaal wordt er 2% van het gehele habitat H1110 en H1130 tijdelijk aangetast door baggeren. Dat is inderdaad veel. Bij het gebruik van een andere aanlegmethodiek dan baggeren zal de aantasting minder zijn. De aanlegperiode beslaat 2 jaar en dat is de grootste impact. Daarna kunnen bodem en habitat zich herstellen.

Voor MOW is het nog onduidelijk welke stortlocatie gebruikt zal worden voor het terugstorten van de specie. Zij acht het twijfelachtig dat alle zandige specie naast de gebaggerde geul geklept kan worden.

Er zijn geen stortlocaties aangevraagd. Er wordt naast de geul gestort.

In relatie tot de beschrijving van de effecten van vertroebeling constateert MOW een discrepantie tussen het geringe effect in de primaire productie van 0,55% en het effect van verstoring in troebelheid van 5-10%. Dit komt omdat de effecten van vertroebeling afzonderlijk zijn bekeken voor enerzijds het zee tot Vlake van de Raan traject en anderzijds het Vlake van de Raan tot Borssele traject.

Er is eerst gemodelleerd van de platforms naar de 12 mijlsgrens, en vervolgens van de 12 mijlsgrens naar het aanlandpunt. In beide gevallen is het effect op de Vlake van de Raan berekend. Er wordt ook aangegeven dat, als er gelijktijdig in beide gebieden wordt gewerkt, men de hoeveelheden vertroebeling en sedimentatie bij elkaar op kan tellen, en dat dit dan het gehele effect is. Dat staat in paragraaf 6.4.5. Bij de Vlake van de Raan staat er dat enerzijds het effect 0,55% is en anderzijds 1,6%, als er wordt gewerkt in de zomer. Figuur 55 geeft de algemene primaire productie, en niet gerelateerd aan dit initiatief. In paragraaf 6.4.3.3 is aangegeven hoe op basis van de percentuele toename van het slibgehalte de afname van de primaire productie is berekend.

Volgens MOW zijn in de effectbeschrijving voor de concentratie zwevend slib misleidende figuren gebruikt. Er wordt slechts 13 weken gesimuleerd, terwijl de figuren 20 weken weergeven. Dit suggereert dat na 13 weken de effecten verdwenen zijn.

Er wordt nergens in de tekst gesuggereerd dat het effect na 13 weken helemaal weg is. De figuren geven aan dat het daggemiddelde van de slibconcentratie na 13 weken maximaal 1 mg/l is. Gezien de lage slibconcentraties na 13 weken wordt niet verwacht dat er na 13 weken nog een verhoging zal plaatsvinden. Meer voor de hand liggend is een verdere verlaging en volledig uit het systeem verdwijnen.

MOW wijst er op dat voor de Hooge Platen mogelijk significante effecten kunnen optreden, waarbij de in het bestaande "protocol flexibel storten" (vergunning terugstorten onderhoudsspecie vaargeul) vastgelegde criteria voor maximale sedimentsnelheden nu al worden overschreden.

Of voor de Hooge Platen criteria van het desbetreffende protocol worden overschreden, kan nu niet met zekerheid worden vastgesteld. Bij het opstellen van de passende beoordeling was onduidelijk of er volledig of deels wordt gebaggerd. Ook is nog niet duidelijk welk type bodemmateriaal er gebaggerd gaat worden, en of dit slibrijk is (meer farfieldeffect) of zandig (meer nearfieldeffect).

Volgens MOW geeft de passende beoordeling een verkeerde conclusie voor de verstoring door slibconcentraties, aangezien figuur 53 aanzienlijk grotere verstoringen weergeeft dan de tekst.

De figuren geven een instantaan slibgehalte (zwarte lijn) en een daggemiddelde (paarse lijn) weer. Instantaan kan binnen tien minuten weg zijn. De beoordeling is daarom gebaseerd op het daggemiddelde. In het voorbeeld is 8 mg/l instantaan en 2 mg/l het daggemiddelde.

MOW is van mening dat in de passende beoordeling ook een verkeerde conclusie getrokken is voor wat betreft het vangstsucces van de visdief.

Als er in de zomer gebaggerd zou worden kan er een effect op visdief optreden. TenneT heeft echter besloten dat er tussen februari en september niet gebaggerd wordt.

Naar het oordeel van MOW is bij de opstelling van de passende beoordeling geen gebruik gemaakt is van de meest recente onderzoeksgegevens.

De vegetatiekartering van 2010 is de meest recente versie van kartering. De kartering wordt eens in de 6 jaar uitgevoerd, met 2004 en 1998 als voorgaande jaren. Er is lang gezocht naar recentere bronnen van achtergrondconcentraties in de Westerschelde en Scheldemonding, maar deze zijn niet gevonden. Het rapport uit 2007 was dus het meest recente beschikbare materiaal.

MOW verbaast zich erover dat de toename van de zomerachtergrondconcentratie met 220% in relatie tot vertroebeling kennelijk geen probleem is.

Het klopt dat er ten opzichte van de zomerachtergrondconcentratie een toevoeging van 220% is. Maar dat is als men de werkzaamheden in de zomer zou uitvoeren. Doordat er tussen februari en september niet wordt gebaggerd, zal dit dus niet voorkomen.

MOW stelt dat ook omkeerbare en tijdelijke effecten significant kunnen zijn. Hetzelfde geldt wanneer, als gevolg van een ingreep, de oppervlakte habitat of leefgebied, het aantal van een soort dan wel de kwaliteit van een habitat kleiner wordt dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling. Dan kan volgens haar niet meer met zekerheid worden gesteld dat significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.

Tijdelijkheid kan inderdaad ook significant zijn. Het gaat hier echter om 2 jaar. Daarna is er in principe geen verstoring meer (behalve bij onderhoud). Verder moet in gedachten worden gehouden dat mogelijk niet het gehele areaal wordt vernietigd. De kabelgoot wordt vernietigd (meer als er wordt gebaggerd, minder als er wordt getrenched), en op de strook naast de kabelgoot wordt tijdelijk materiaal gestort. Als er echter een andere aanlegmanier dan baggeren wordt gekozen zal de vernietiging een stuk kleiner zijn. De effecten zijn dan met zekerheid niet significant negatief.

MOW is van mening dat de voorgestelde mitigerende maatregelen geen soelaas brengen voor habitataantasting op zee.

Onduidelijk op welke mitigerende maatregelen Vlaanderen specifiek doelt. In relatie tot habitataantasting worden in de passende beoordeling feitelijk geen mitigerende maatregelen op zee en in de Westerschelde voorgesteld. Wel wordt in de Nb-wet vergunning aangegeven dat er daar waar mogelijk een minder belastende aanlegmethode moet worden gekozen, maar dat is vooral gebaseerd op vertroebeling. Habitataantasting lift daar wel op mee, omdat er dan op een strook van 2000 meter rondom de kabel geen uitgekomen bodemmateriaal hoeft te worden gelegd. Dit leidt tot minder bedekking.

MOW plaatst in relatie tot de voorgestelde werkperiode (1 september – 1 april) kanttekeningen in relatie tot de bloei van de primaire productie. Volgens haar is een werkperiode van 1 november – 1 maart meer opportuun.

TenneT heeft aangegeven dat zij niet zal inbaggeren tussen 1 februari en 1 september.

MOW stelt een aantal vragen met betrekking tot bijlage 3 van de passende beoordeling in relatie tot onder meer onderhoudsbaggerwerken in de Westerschelde en blootspoeling van de kabels.

De door Vlaanderen gestelde vragen zijn niet relevant voor de passende beoordeling. Blootstelling is meer een morfologisch en een veiligheidsaspect dan een natuuraspect.

MOW concludeert dat de nu voorliggende passende beoordeling niet alle nodige informatie biedt om zeker te zijn dat significante effecten kunnen worden uitgesloten en dat dan een ADC-toets uitgevoerd zou moeten worden.

Ik deel deze conclusie niet. Er is voldoende informatie beschikbaar. Met de deels aangescherpte mitigerende maatregelen die ik als voorschriften in de vergunning heb opgenomen, kan met zekerheid worden uitgesloten dat er significant negatieve effecten zullen optreden. Een ADC toets hoeft dan ook niet te worden uitgevoerd.

Geen van de overige aangeschreven partijen heeft (binnen de gestelde termijn) gereageerd.

CONCLUSIE

Op grond van het bovenstaande ben ik van mening dat de gevraagde vergunning, onder de opgenomen voorschriften en beperkingen, kan worden verleend.